

בתי הדין לעבודה

עב 300164/99		בית הדין האיזורי לעבודה בתל-אביב - יפו	
03/08/2009		כבוד השופטת יהלום הדס	בפני:
		נ.צ.ע. – מר לאוזון	
		נ.צ.מ. – מר בילוגורסקי	

בעניין: איתנה ניב ו- 51 אח'

ע"י ב"כ עוה"ד סלע, קלימן ו- אזולאי-רגב

בתיה בלס ו- 5 אח'

התובעות

ע"י ב"כ עו"ד פלד

נגד

שרותי בריאות כללית

ע"י ב"כ עוה"ד גוטרמן-כספיו גולן-רתם הנתבעת

מיני-רציו:

* בית הדין האזורי דן בהסדר הראוי לנשים אשר פרשו מהכללית במסגרת תוכנית הפרישה, לאור קביעת בג"ץ כי הסעיף הקובע את גיל הפרישה לנשים (60) הינו מפלה ומבוטל. נקבע כי התובעות זכאיות לפיצוי בגובה הזכויות שהיו מקבלות לו היו פורשות בגיל 65.

* עבודה – פרישה מעבודה – איסור הפליה

* עבודה – פרישה מעבודה – תקינות הסכם הפרישה

* עבודה – יציאה לגימלאות – הוצאה מוקדמת לגימלאות

* עבודה – גימלאות – חישובן

* עבודה – גימלאות – קרנות פנסיה

* חוזים – תנאים – ביטולם

העותרות טענו כנגד הסעיף בהסכמי הפרישה שנחתם עם הנתבעת, הקובע כי יפרשו לפנסיה ויחלו לקבל תשלומי פנסיה מקרן גמלאות מרכזית, בהגיען לגיל 60. הטענה נדחתה בבית הדין האזורי ובארצי. בעתירה

לבג"ץ נקבע כי הסעיף בתוכנית הפרישה הקובע חובה על נשים לפרוש לפנסיה בקג"מ בגיל 60, ולא גיל 65 כמו אצל גברים, הוא סעיף מפלה ודינו בטלות. התיק הוחזר לבית הדין האזורי לבחינת השאלה האם מגיע לעותרות פיצוי בגין ביטול הסעיף ומה שיעורו. הדיון נסב, בין היתר, בטענות הכללית לפיהן חלה על התיישנות על התביעות ובסוגיית הסדר הפיצוי הראוי לאור פסיקת בג"ץ.

בית הדין האזורי לעבודה קיבל את התביעות אשר הוגשו בתוך תקופת ההתיישנות ופסק כי:

יש לקבוע מהו המועד שממנו ואילך יש למנות את תקופת ההתיישנות. יש לבחון האם "כח התביעה" היה בידי התובעות בעת חתימת הסכם הפרישה – כטענת הכללית, או שמא, כטענת התובעות, עם הגיען לגיל 60. נקבע כי הזכות לפנסיה קמה, במועד החתימה על הסכם הפרישה. במועד זה נקבע שהזכאות לפנסיה מוקדמת תפסק עם בגיל 60. הזכות המהותית, ההפליה, קמה עם החתימה על הסכם הפרישה. תובעות שהגישו את התביעה לאחר חלוף שבע שנים ממועד החתימה על הסכם הפרישה, תביעתן התיישנה. באשר להתיישנות מכוח סעיף 14 לחוק שוויון הזדמנויות בעבודה, התביעות שהוגשו בחלוף למעלה משנה ממועד החתימה על הסכם הפרישה, התיישנו. טענת התובעות לפיה לא נודע להן על אי השוויון אלא רק לאחר החלטת בג"ץ, אינה יכולה לבטל את ההתיישנות המהותית הקבועה בחוק.

בית הדין קיבל את טענת הכללית וקבע כי ככל שיוכח שבין התובעות יש כאלה שבחרו לפרוש לפנסיה בהגיען לגיל 60, הרי שבמצב כזה, בחירתן לפרוש בגיל 60 היא בחירה מודעת מכוח חוק, ואינה מקימה להן זכות תביעה.

יש לבחון מהו ההסדר הראוי בעניינן של התובעות, שעה שבג"ץ קבע שסעיף גיל הפרישה שבהסכם בטל וכל יתר התנאים עומדים בעינם, ולאור הוראות סעיף 31 לחוק החוזים. יש לבחון האם ההסכם ניתן להפרדה בין חלקיו. בית הדין דחה את טענת הכללית ולפיה, גיל הפרישה הוא עיקר ההסכם והוא התנאי העיקרי שבהסכם ולפיכך, משבטל התנאי העיקרי להסכם, מן ההכרח לבטל את ההסכם כולו. ראשית, טענה זו נדונה על ידי בג"ץ שקבע כי התנהגות הכללית בעניין זה הייתה פסולה. משכך, הטענה שלפיה יש לבטל את ההסכם כולו, חותרת באופן ברור כנגד פסיקת בג"ץ. שנית, אין זה נכון לומר שניתנו תנאי פרישה עודפים כנגד החיוב לפרוש בגיל 60. מכאן ראייה לכך שגיל הפרישה הוא תנאי ככל תנאי ההסכם. שלישית, הבחינה צריך שתעשה לפי כוונת הצדדים במועד חתימת ההסכם ולא לפי כוונתם כיום, לאחר שבג"צ אמר את דברו. לפי ניתוח זה, הכללית לא הוכיחה שבמועד חתימת ההסכמים, גיל הפרישה היה מעיקרי ההסכם, באופן שונה מתנאי ההסכם האחרים. לאור האמור, ההסדר הראוי שיש לנקוט בו, בהתאם להוראות סעיף 31 לחוק החוזים, הוא הסדר שלפיו יש להביא את התובעות למצב שבו היו לולא הסעיף המפלה, דהיינו, יש לקבוע שהתובעות זכאיות לפיצוי בגין חיובן לפרוש בגיל 60, בגובה הזכויות שהיו מקבלות לו היו פורשות בגיל 65.

שעה שעל פי פסק הדין, כל אחת מהתובעות תקבל פיצוי שישווה את מעמדה למעמדם של הגברים הפורשים, לא ראוי לפסוק בנוסף, פיצוי ללא הוכחת נזק.

פסק דין חלקי

1. ראשיתו של ההליך, בתביעה שהגישו שתי תובעות, איתנה ניב ונעמי אורטל. התובעות עבדו בשרותי בריאות כללית במשך שנים רבות ופרשו לפנסיה מוקדמת במסגרת תכנית פרישה שהונהגה בכללית.
- בתביעה שהוגשה בשנת 1999, טענו העותרות כנגד סעיף בהסכמי הפרישה הקובע כי יפרשו לפנסיה ויחלו לקבל תשלומי פנסיה מקרן גמלאות מרכזית, בהגיען לגיל 60.
2. לטענת התובעות, הסעיף בהסכם הקובע כי זכאותן לפנסיה מוקדמת מהכללית תפסק עם הגיען לגיל 60, הוא סעיף מפלה ודינו בטלות.
3. טענתן נדחתה בבית הדין האזורי לעבודה וכן בבית הדין הארצי (ע"ע 238/99 פד"ע לה' 49).
4. על פסק הדין של בית הדין הארצי לעבודה, הוגשה עתירה לבג"ץ. בג"ץ ישב על המדוכה ובפסק דין מיום 9/10/02 קבע כי הסעיף בתוכנית הפרישה הקובע חובה על נשים לפרוש לפנסיה בקג"מ בגיל 60, הוא סעיף מפלה ודינו בטלות. התיק הוחזר לבית הדין האזורי לעבודה לבחינת השאלה האם מגיע לעותרות פיצוי בגין ביטול הסעיף ואם כן – מה שיעורו.
- בג"ץ 6845/00 איתנה ניב ונעמי אורטל נ' בית הדין הארצי לעבודה, קופת חולים כללית ואח' פ"ד נו (6) 663 (להלן בג"ץ ניב או בג"ץ)
5. בין לבין הוגשו לבית הדין לעבודה תביעות של פורשות נוספות משירותי בריאות כללית. אף הן טענו להפליה בהסכמי הפרישה שעליהם חתמו וכן תבעו סעד כספי.

6. התביעות כולן אוחדו והתבררו בפנינו, ביחד עם תביעתן של איתנה ניב ונעמי אורטל.
7. עוד יש לציין כי באותו עניין התנהלו הליכים אחרים בין עובדות לשעבר בכללית לבין הכללית.
- א. קבוצת עובדות הגישה תביעה לבית הדין לעבודה, שהסתיימה בהסכם פשרה מיום 21/7/09. ההסכם צורף מוצג נ/7.
- ב. במסגרת ההליכים בתיק הנ"ל, הוגשה בקשה להכיר בתביעה כתביעה ייצוגית. הבקשה התקבלה. במסגרת הסכם הפשרה, הוגשה הודעה מוסכמת שלפיה, ערעור שהוגש ע"י הכללית על ההחלטה להכיר בתביעה כייצוגית, התקבל והתובענה הייצוגית נדחתה.
8. הפורשת גב' רבקה שורזון, הגישה תביעה בפני רשות השיפוט. בפסק הדין נקבע שהסעיף בהסכם הפרישה, מפלה.
- ביום 24/7/08 ניתן פסק דין בתביעה בתיק עב (תא) 10222/02 לאה פס נ' שרותי בריאות כללית (מותב בראשות השופטת יהלום) [פורסם בנבו].
- ביום 23/2/09 ניתן פסק דין בתיק עב (נצרת) 2598/03 סופיה שטרן נ' שרותי בריאות כללית (מותב בראשות השופט חיים ארמון) [פורסם בנבו].
9. התובעת חוה כץ (עב 3939/01) [פורסם בנבו], אחת מהתובעות בתיק המאוחד, עתרה בבקשה להכיר בתביעתה כתביעה ייצוגית. בקשתה נדחתה עפ"י החלטה מיום 19/9/04. על ההחלטה הוגש ערעור לבית הדין הארצי (עע' 1537/04). ביום 9/1/07 ניתן פסק דין הדוחה את הערעור. ב"כ התובעות הודיעו שעל פסק הדין הוגשה עתירה לבג"ץ שטרם ניתן בה פסק דין.
10. בתיק זה התקיימו הליכי גילוי מסמכים רבים ומפורטים.

התובעות כולן הגישו עדויות בתצהירים ונחקרו על תצהיריהן.
מטעם הכללית הוגשו תצהירים והעדים נחקרו אף הם.

11. לאחר ארכות רבות מספור, הוגשו סיכומי כל הצדדים.
עתה כל שנותר הוא לבחון את טענות הצדדים, לשקלן וליתן את פסק הדין.
בהקשר זה נזכיר כי על פי הסכמת הצדדים, בשלב זה ינתן פסק דין חלקי.
12. נפתח בתיאור תוכנית הפרישה, שהיא והכתוב בה הם הבסיס לדיון ולמחלוקת
הנטושה בין הצדדים.

13. תוכנית הפרישה

בשנת 1994, הכללית נקלעה למשבר כספי חמור.
במטרה לחלצה מהמשבר, נחתם הסכם בין הכללית, המדינה והסתדרות
העובדים.

אחד מעיקרי ההסכם היה תהליך התייעלות הכולל צמצום במצבת כח אדם.
במסגרת זו גובשה תוכנית "פרישה מרצון מהעבודה בתנאים מועדפים".
הכללית פירסמה חוברת הכוללת את עיקרי התוכנית.
החוברת צורפה נספח א' למוצגי הכללית.
(תוכנית זו תקרא להלן ולשם קיצור – "תוכנית הפרישה").

התוכנית התוותה שתי דרכים עיקריות לצמצום בכח אדם:
האחת, לעובדים ועובדות בני 57 ומעלה – פרישה לפנסיה מוקדמת, לרבות
חודשי הסתגלות, מענק פרישה ועוד.
השניה, לעובדים עד גיל 56 – פיטורים תוך תשלום פיצויי פיטורים מוגדלים
וחודשי הסתגלות.

14. עדיי הכללית העידו כי בבסיס התוכנית עמדה הכוונה להוציא מהמערכת כח
אדם שחוק שהתקדמותו המקצועית נעצרה.

עדות מר נרקיס (15/5/07, עמ' 50), עדות גב' האס (15/5/07, עמ' 43), עדות גב' אורן (16/7/07 עמ' 6).

15. מחומר הראיות עולה שהכלל היה שתנאי הפרישה שלהם זכאי כל עובד, נכתבו בתוכנית הפרישה הרשמית.

יחד עם זאת, בנושאים מסויימים ניתן היה לנהל משא ומתן אינדיבידואלי עם כל עובד ולהגיע איתו להסכמות פרטניות, שעוגנו לאחר מכן בהסכם אישי.

16. מרבית התובעות חתמו על הסכמי פרישה, אשר נילוה אליהן דף ובו פירוט התנאים הנוספים שקיבלו, כגון הגדלת מספר חודשי ההסתגלות, העלאה בדרגה ועוד.

17. על פי תוכנית הפרישה, זכאים להכנס לתוכנית הפרישה המוקדמת רק עובדים שגילם 57 בעת הפרישה.

הובהר שבפועל תנאי זה היה תנאי גמיש, במובן זה שחלק בלתי מבוטל של הפורשים, הן נשים והן גברים, פרשו לפני גיל 57.

18. סוגיית ההתיישנות

בראש פרק זה עלינו לדון בשני נושאים שונים.

האחד – האם התיישנו עילות התביעה על פי הוראות [חוק ההתיישנות](#) התשי"ח - 1958.

השני – האם התיישנו עילות התביעה על פי חוק שיוויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח - 1988.

19. התיישנות על פי חוק ההתיישנות

הסוגיה שבמחלוקת היא מהו המועד שממנו ואילך יש למנות את תקופת ההתיישנות.

טוענות התובעות כי המועד הרלבנטי הוא הגיען לגיל 60.

לטענת הכללית, המועד הקובע הוא מועד החתימה על הסכם הפרישה.

20. בעניין [ע"א 3319/94 פפר נ' הועדה המקומית](#), פד' נא (2) 581, נאמר כי המועד להוצרות על התובענה לצורך מניין ההתיישנות, הוא מועד קיומו של "כח תביעה" קונקרטי בידיו של התובע.
- ראו לעניין זה גם [ע"א 9413/03 אילן אלקווה נ' הועדה המקומית לתכנון ובניה ואח'](#), (מיום 22/6/08) [פורסם בנבו].
21. בעניין [ע"א 9413/03 הנ"ל](#), נאמר בנוסף כי מרוץ ההתיישנות מתחיל עם "גילוי הנזק".
22. בעניינו יש לבחון האם "כח התביעה" היה בידי התובעות בעת חתימת הסכם הפרישה, או שמא יש לאמר שכח התביעה התגבש עם הגיען לגיל 60.
23. בעניין [ע"ע 805/06 שלמה לוי נ' התעשיה האווירית לישראל בע"מ](#) (מיום 19/2/08) [פורסם בנבו] דן בית הדין הארצי בפסק הדין הדוחה על הסף תביעה שעניינה פנסיה, בעילה של התיישנות.
- במקרה שם, התובע פוטר בשנת 1997 והתביעה הוגשה בשנת 2004. עניינה של התביעה, טענת התובע לחלות הסדר פרישה על תנאי פרישתו, במקום ההסדר של פיצויי פיטורים שיושם בפועל.
- בית הדין הארצי ניתח את המועד שבו קמה לתובע עילת התביעה. על פי קביעתו, המועד הקובע הוא המועד שבו פקעה הצעת המעביד למסלול של פרישה מרצון, דהיינו – בטרם הפרישה.
- באשר לפרשנות הלכת ההתיישנות, הפנה בית הדין הארצי לעניין [ע"ע 1406/02 עריית גבעתיים נ' משה ברקוביץ](#) (מיום 4/10/06) [פורסם בנבו], שם נקבע:
- "יש טעם רב בכך שתביעות תוגשנה תוך זמן סביר מהמועד שבו נוצרה עילתן. אנשים מכלכלים את מעשיהם למשך תקופה סבירה ... מעסיקים ועובדים זכאים לדעת אם הם חשופים לתביעות ולחובות. הם זכאים לדעת שתביעה תוגש נגדם רק בתוך תקופת ההתיישנות ..."**

ככל שחולף זמן רב יותר בין התרחשות ארוע לבין הגשת תביעה בגינו כך גדל הקושי לקבוע את העובדות הנכונות והמלאות לגביו ... יש ליתן **לחוק ההתיישנות** תוקף מלא וליישמו בהתאם לתכליתו ...".

24. ועוד נאמר על הרציונל שבבסיס דיני ההתיישנות :

ע"א 1806/05 הראל חברה לביטוח בע"מ נ' עזבון המנוח דוד אמיחי ז"ל (מיום 21/5/08) [פורסם בגבו] :

"ככלל, תקופת ההתיישנות לתביעות שאינן במקרקעין היא שבע שנים ... ודברי הסבר אומרים, כי "התקופה המוצעת ארוכה דיה כדי לאפשר לתובע להכין את התובענה הכלה ובה בעת אינה חושפת את הנתבע בכח לתקופה ארוכה של המתנה וחוסר ודאות ...".

ובעמוד 16 לפסק הדין נאמר :

"סעיף 6 **לחוק ההתיישנות**, שכותרתו "תחילת התיישנות" קובע כי תקופת ההתיישנות מתחילה ביום שבו נולדה עילת התובענה". עילת התביעה נולדת ככלל במועד שבו מתגבשות העובדות המהותיות המזכות את התובע בקיום החיוב כלפיו על ידי הנתבע ...".

25. נקבע לא אחת שעל בית הדין לבחון את ההצדקה להעלאת טענת ההתיישנות ובהתאם למהות ההצדקה, להחליט אם להפעיל את הלכת ההתיישנות באופן מרחיב או מצמצם.

26. מחומר הראיות עולה שבמועד חתימת הסכם הפרישה, היתה ההבחנה בין נשים לגברים ידועה לחלק בלתי מבוטל מהתובעות. לחלק מהתובעות, אלה שפרשו לאחר 1997, הוסף להסכם הפרישה סעיף מפורש כדלקמן :

"2 (ב) העובדת מצהירה במפורש כי ידוע לה שהיתה יכולה להמשיך ולעבוד לאחר מלאות לה 60 שנה, עד מועד כלשהו בטרם ועד שימלאו לה 65 שנה, וכי ביוזמה זאת הריהי בוחרת לפרוש פרישה מוקדמת, בתנאים המועדפים המוענקים לה על פי הסכם זה, ולאחר שהגיעה לכלל החלטה כי לא תהיה מעוניינת לעבוד בקופת חולים לאחר מלאות לה 60 שנה".

כך לדוגמא בהסכם הפרישה של מיכאלה צור (35), הסכמים של עפרה אילון (8), יפה גרנות (12) ועוד.

האחרות העידו שידעו על ההבדל בין לבין הגברים במועד חתימת ההסכם או בסמוך לאחר מכן.

התובעת רות פרל (34) העידה :

"אז ידעתי שגברים בגיל 65 ונשים בגיל 60 והיום אני יודעת שזו אפליה. זה הסתבר לי כאשר שמעתי מחברות. מכאלה שכבר הגישו תביעות וזכו. היו דיבורים באויר".

משמע – שנת 1998 לפחות.

התובעת אניטה ויספלד (4) העידה :

"קראתי את סע' 3 העוסק בהבדל בין גברים לנשים למרות שזה היה נכון אולי בזמנים ההם אבל היום אנחנו יודעים שההפליה הזו לא עומדת לויכוח".

התובעת וילט קופרמן (42) אף דרשה שהסכם הפרישה לגביה יכלול מחויבות של הכללית לשלם פנסיה עד גיל 65.

27. טוענות התובעות שהמועד הקובע לצורך טענת ההתיישנות, הוא המועד שבו הגיעה כל אחת מהן לגיל 60.

לטענתן, רק במועד זה ידעו בוודאות שהכללית מתכוונת לממש את האמור בהסכם ולהפלות בין לבין גברים, בפועל, למעשה. עוד טוענות הן כי בג"ץ ניב קבע שהסעיף המפלה בטל. לכן, מדובר בהסכם שלא נקבע בו מועד לסיומו.

28. לטעמנו, זכות התביעה קמה עם החתימה על הסכם הפרישה.

הזכות המהותית, ההפליה, קמה עם החתימה על הסכם הפרישה. הנזק הצפוי כתוצאה מההפליה, היה ידוע אף הוא במועד החתימה על הסכם הפרישה.

הטענה שלפיה עילת התביעה התגבשה בהגיע כל אחת מהתובעות לגיל 60, היא טענה מאולצת שאינה עולה בקנה אחד עם העקרונות שבבסיס דיני ההתיישנות.

29. בנושא תביעות שעניינן פנסיה, מפריד בית הדין הארצי בין שני מצבים, כפי שנאמר בעניין עע' 600026/97 מרק פיורסט ואח' נ' מדינת ישראל (מיום 22/10/03):

"בענייננו צודקת מבטחים כי עצם הזכאות לפנסיה, שיעור הפנסיה והיקף העובדות בקרן הם עניינים המתגבשים לעת פרישת החבר לפנסיה ולגביהם מתחיל מרוץ ההתיישנות מאותו מועד. עם זאת, שיטת חישוב השכר הקובע, היא עניין תקנוני, שאינו נוגע לנתוני האישיים של החבר. הוראות תקנון הקרן מחייבות את הקרן ואת החבר כאחד ואם בפי החבר טענה כי הקרן לא פועלת עפ"י הוראות תקנוניה, הרי קמה לו זכות תביעה המבוססת על זכאותו לגימלה המתחדשת מידי חודש. זכות זו יכול החבר לתבוע, בכפוף למגבלת תקופת ההתיישנות למפרע מיום התביעה ...".

30. יישום הלכת פיורסט על המקרה שבפנינו, מעלה כי הזכות לפנסיה קמה, לכל אחת מהתובעות, במועד החתימה על הסכם הפרישה.

במועד זה נקבע שזכאותם לפנסיה מוקדמת תפסק עם הגיען לגיל 60. העובדה שהתשלומים נפסקו בפועל בהגיען לגיל 60, היא פועל יוצא של הסכם הפרישה.

לכן, המועד הנכון שממנו ואילך יש למנות את תקופת ההתיישנות, הוא מועד החתימה על הסכם הפרישה.

31. ראו לענין זה את שנקבע בפסק דין ע"ע 404/05 בנימין בנוז נ' חיפה כימיקלים בע"מ (מיום 21/12/06) [פורסם בנבו], בו נקבע כדלקמן:

"... מן החקיקה והפסיקה עולה כי היום שבו נולדה עילת התביעה וממנו מונים את תקופת ההתיישנות, הוא המועד בו פרש העובד בפועל. הלכה זו מאפשרת וודאות משפטית ומונעת פגיעה בזכויות העובדים..."

32. עוד איננו מקבלים את טענת התובעות ולפיה מדובר בעילה מתחדשת מידי חודש בחודשו (על פי האבחנה שנערכה בעניין פיורסט). העילה שעניינה הפליה קמה, כאמור, עם החתימה על הסכם הפרישה.

33. ראו לעניין זה עב"ל 289/08 דב ברנשטיין נ' המוסד לביטוח לאומי (מיום 21/7/09) [פורסם בנבו], אשר עורך הבחנה, לצורך התיישנות עפ"י חוק הביטוח לאומי, בין עצם הזכאות לפנסיה לבין טעות חישובית שלגביה – אין התיישנות.

34. הטענה שלפיה התובעות צפו שהכללית לא תפעל על פי ההסכם המפלה ובפועל לא תחייבן לפרוש בגיל 60, אף היא אינה יכולה לעמוד ואין בה כדי להאריך את תקופת ההתיישנות. לראיה, הכללית לא ראתה את הדברים בעין אחת כפי שהתובעות רואות ובפועל, התובעות כולן חדלו לקבל פנסיה מהכללית ביום הגיען לגיל 60.

35. בסיכומי התשובה מפנה ב"כ התובעות לעובדה שעל פסק הדין בעניין בקשת התובעת חוה כץ להכיר בתביעה כתביעה ייצוגית, הוגשה עתירה לבג"ץ. ברי שאם העתירה תתקבל, הרי שסוגית ההתיישנות תידון לאור [חוק תובענות ייצוגיות](#), כאשר המועד הקובע הוא מועד הגשת הבקשה. במקרה הנדון כאן איננו עוסקים בסוגיה זו כי אם בתביעות פרטניות ובשאלה מתי התיישנה התביעה ביחס לכל אחת מהתובעות. ראו לעניין זה [ע"ע 559/05 עלי ברמן ואח' נ' אורט ישראל בע"מ](#) (מיום 18/1/07, סעיף 28 לפסק הדין) [פורסם בנבו].

36. הכללית טענה בבג"ץ כי להכרעה בסוגית ההתיישנות יש השלכה ישירה על כ- 800 פורשות. לאור זאת טוענות התובעות שגם לשיטת הכללית, ההתיישנות נספרת רק בהגיע כל תובעת לגיל 60. איננו מקבלים טענה זו. ההליכים בבג"ץ התנהלו בשנת 2001. הסכמי הפרישה נחתמו משנת 1994 ואילך. בעת הדיון בבג"ץ, לגבי מרבית התובעות לא חלה התיישנות כלל. לכן, טענת הכללית בפני בג"ץ, לפיה להכרעה יש השלכה על 800 פורשות, אינה מהווה ויתור כלשהו על טענת ההתיישנות.

37. **סעיף 8 לחוק ההתיישנות**
כך נקבע בסעיף 8:

"נעלמו מן התובע העובדות המהוות את עילת התובענה מסיבות שלא היו תלויות בו ושאל בזהירות סבירה לא ניתן היה למנוע אותן, תתחיל תקופת ההתיישנות ביום שבו נודעו לתובע עובדות אלה".

עמדתנו היא כי אין להחיל במקרה הנדון את הוראות הסעיף. הכללית לא הסתירה את העובדה שחתמה על הסכמי פרישה עם נשים כמו גם עם גברים. חלק בלתי מבוטל מהתובעות אישר שכבר במועד החתימה על הסכם הפרישה, ידע שהגברים מקבלים זכויות טובות יותר. ראו ההפניות לעיל. לא ניתן לאמר שנסתרו מהתובעות עילות התביעה, כלשון הסעיף.

38. סעיף 15 לחוק ההתיישנות

סעיף 15 לחוק ההתיישנות קובע:

"הוגשה תובענה לבית המשפט, לרבות בית דין דתי והתובענה נדחתה באופן שלא נבצר מן התובע להגיש תובענה חדשה בשל אותה עילה, לא יבואו במנין תקופת ההתיישנות הזמן שבין הגשת התובענה ובין דחייתה".

39. אין לקבל את טענת התובעות לתחולת סעיף 15, המפסיק את תקופת

ההתיישנות למועדים שבהם התנהלה תביעה משפטית. הסייג שבסעיף 15 חל רק על מקרה שבו קיימת זהות בין התביעה הראשונה לתביעה הנוכחית, הן זהות בעילה והן זהות בצדדים.

וראו עא' 1650/00 זיסר נ' משרד הבינוי והשיכון, פ"ד נז' (5) 166, רעא' 8500/02 זמיר סוכנויות לבטוח נ' אררט חברה לביטוח (מיום 4/9/03), ע"ע 559/05 [פורסם בנבו] הנ"ל.

כך נאמר בענין רע"א 8500/02:

"בצדק קבע בית המשפט המחוזי כי לצורך הסייג הקבוע בסעיף 15 לחוק ההתיישנות ראה המחוקק לנגד עיניו שתי תובענות, המוגשות על ידי אותו תובע. במצב דברים כזה, נקבע כי מקום שבו נדחתה התובענה הראשונה, באופן שאינו שולל מן התובע את הזכות לחזור ולהגיש תובענה חדשה באותו עניין, אין להביא במנין תקופת ההתיישנות את פרק הזמן שבו הייתה התביעה הראשונה תלויה ועומדת".

40. סוף דבר – התיישנות לפי חוק ההתיישנות

סיכום האמור לעיל מעלה כי טענת ההתיישנות מתקבלת.
 תובעות שהגישו את התביעה לאחר חלוף שבע שנים ממועד החתימה על הסכם
 הפרישה, תביעתן התישנה.
 מדובר בתובעות אלה :

עופרה אילן (8)

- א. ילידת 8/1934.
 התחילה לעבוד בכללית ביום 14.4.1974.
 ב. חתמה על הסכם פרישה ביום 24.6.1993 ופרשה בפועל ביום 31.7.1993.
 ג. תביעתה הוגשה ביום 2/7/02.
 ד. תביעת העובדת התישנה משהוגשה כתשע שנים לאחר החתימה על
 הסכם הפרישה.
 יצויין, כי אף לפי פרשנות התובעות, תביעתה התישנה משהחלה לקבל
 פנסיה מקג"מ ב- 9/94 והגישו את התביעה בחלוף שמונה שנים.

דינה אלפרוביץ (9)

- א. ילידת 16.5.1934.
 התחילה לעבוד בכללית ב- 24.5.1965.
 ב. חתמה על הסכם הפרישה ביום 14.2.1993 ופרשה בפועל ביום 31.3.1993.
 ג. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
 ד. תביעתה התישנה משהוגשה בחלוף כתשע שנים לאחר החתימה על
 הסכם הפרישה.
 אף לשיטת התובעות תביעתה התישנה משהוגשה שמונה שנים לאחר
 שהחלה לקבל פנסיה מקג"מ.

בן זקן רחל (11)

- א. ילידת 14.7.35.
 התחילה לעבוד בכללית ביום 6.3.72.
 ב. חתמה ביום 30.10.94 על הסכם פרישה ופרשה בפועל ביום 31/10/94.
 ג. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
 ד. תביעתה התישנה משהוגשה כחלוף כשמונה שנים מחתימת הסכם
 הפרישה.

חנה אנט דדיה (13)

- א. ילידת 6.11.1941.
 התחילה לעבוד בכללית ב- 24.12.70.
 ב. חתמה על הסכם פרישה ביום 26.12.1994 ופרשה בפועל ביום
 31.12.1994.
 ג. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

ה. התביעה התיישנה משהוגשה בחלוף למעלה משבע שנים מהחתימה על הסכם הפרישה.

ברטה וגנר (17)

- א. ילידת 6/1934.
התחילה לעבוד בכללית ביום 29.8.1954.
ב. חתמה על הסכם פרישה ביום 15.3.1993 ופרשה בפועל ביום 31.3.1993.
ג. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
ד. התביעה התיישנה משחלפו מעל 7 שנים ממועד החתימה על הסכם הפרישה ועד להגשת התביעה.
התביעה התיישנה אף לשיטת התובעות, משחלפו מעל 7 שנים מעת שהחלה לקבל פנסיה מקג"מ.

חלפון פנינה (19)

- א. ילידת 6/1934.
התחילה לעבוד בכללית ב 1.7.1954.
ב. חתמה על הסכם פרישה ביום 22.3.93. פרשה בפועל ביום 31.3.1993.
ג. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
ד. תביעתה התיישנה משחלפו למעלה משבע שנים מעת החתימה על הסכם הפרישה ועד להגשת התביעה.
התביעה התיישנה אף לשיטת התובעות משחלפו למעלה משבע שנים מעת שהחלה לקבל פנסיה מקג"מ.

שרה יצהר (21)

- א. ילידת 8/1937.
התחילה לעבוד בכללית ב 21.1.1960.
ב. חתמה על הסכם פרישה ופרשה בפועל ביום 31.1.1994.
ג. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
ד. התביעה התיישנה משחלפו מעל שבע שנים מיום החתימה על הסכם פרישה ועד להגשת התביעה.

בתיה לוי (23)

- א. ילידת 3.9.1935.
החלה לעבוד בכללית ב 6.8.1973.
ב. ביום 11.10.94 חתמה על הסכם הפרישה ופרשה בפועל ביום 31.10.94.
ג. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
ד. התביעה התיישנה משהוגשה למעלה משבע שנים לאחר החתימה על הסכם הפרישה.

תמר מוזר (26)

- א. ילידת 11/1936.
התחילה לעבוד בכללית ביום 15.9.56.

- ב. חתמה על הסכם פרישה ופרשה בפועל ביום 30.6.1994.
 ג. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
 ד. תביעתה התיישנה משהוגשה בחלוף למעלה משבע שנים מעת חתימת הסכם הפרישה.

ורדיה נתנזון (29)

- א. ילידת 15.11.1934.
 ב. התחילה לעבוד בכללית ביום 1.4.1965.
 ג. חתמה על הסכם פרישה ופרשה בפועל ביום 31.12.1993.
 ד. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
 תביעתה התיישנה משהוגשה בחלוף למעלה משבע שנים ממועד החתימה על הסכם הפרישה.

אילנה סופר (30)

- א. ילידת 18.10.1938.
 ב. התחילה לעבוד בכללית ב-12/1963.
 ג. חתמה על הסכם פרישה ופרשה בפועל ביום 31.5.1994.
 ד. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
 תביעתה התיישנה משחלפו למעלה משבע שנים ממועד החתימה על הסכם הפרישה.

יהודית פלג (32)

- א. ילידת 24.9.35.
 ב. התחילה לעבוד בכללית ביום 1.6.1982.
 ג. חתמה על הסכם פרישה ביום 31.10.1994 ופרשה בפועל ביום 31.10.1994.
 ד. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
 תביעתה התיישנה משחלפו למעלה משבע שנים מיום החתימה על הסכם הפרישה ועד להגשת התביעה.

ורד קרן (36)

- א. ילידת 3.7.1939.
 ב. התחילה לעבוד בכללית בתאריך 1/1979.
 ג. חתמה על הסכם פרישה ופרשה בפועל ביום 31.11.94.
 ד. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
 תביעתה התיישנה משהוגשה למעלה משבע שנים לאחר החתימה על הסכם הפרישה.

חנה שוסטר (37)

- א. ילידת 9/1936.
 ב. התחילה לעבוד בכללית 1.5.1973.
 ג. חתמה על הסכם הפרישה ביום 5.4.1994 ופרשה בפועל ביום 30.6.1994.

- ג. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
 ד. תביעתה התיישנה משהוגשה בחלוף למעלה משבע שנים ממועד הגשת התביעה.

חדוה שטיינר (38)

- א. ילידת 19.11.1936.
 התחילה לעבוד בכללית ביום 21.11.1971.
 ב. חתמה על הסכם פרישה ביום 16.6.1993 ופרשה בפועל ביום 1.9.93.
 ג. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
 ד. התביעה התיישנה משהוגשה בחלוף למעלה משבע שנים ממועד הגשת התביעה.

דר' דבורה באר (41)

- א. ילידת 26.9.1937.
 התחילה לעבוד בכללית ב 17.6.1971.
 ב. חתמה על הסכם הפרישה ביום 20.10.94 פרשה בפועל ביום 31.10.94.
 ג. התביעה הוגשה ביום 3/2/03.
 ד. תביעתה התיישנה שמחלפו למעלה משבע שנים ממועד החתימה על הסכם הפרישה ועד להגשת התביעה.

ויולט קופרמן (42)

- א. ילידת 1/1937.
 עבדה בכללית 24.10.1974.
 ב. חתמה על הסכם הפרישה ביום 16.11.1995 ופרשה בפועל ביום 30.11.1995.
 ג. התביעה הוגשה ביום 3/2/03.
 ד. התביעה התיישנה משהוגשה למעלה משבע שנים לאחר החתימה על הסכם הפרישה.
 מטעם זה לא מצאנו לנכון להכריע בסוגיה האם פרישתה באה כחלופה לפיטורים. נציין רק שלא הוכח כי ננקט נגדה הליך פיטורים.

פנינה תנעמי (45)

- א. ילידת 11.4.1936.
 עבדה בכללית משנת 1957 ועד שנת 1967. חזרה לאחר הפסקה של מספר שנים, בתאריך 29.5.1974.
 ב. חתמה על הסכם פרישה ביום 9.8.1994 ופרשה בפועל ביום 31.10.94.
 ג. התביעה הוגשה ביום 1/10/03.
 ד. התביעה התיישנה, משהוגשה למעלה משבע שנים מהחתימה על הסכם הפרישה.

דבורה פולק (46)

- א. ילידת 21.10.1938.

- התחילה לעבוד בכללית בינואר 1957.
- ב. חתמה על הסכם פרישה בתחילת שנת 1996 ופרשה בפועל ביום 31.3.1996.
- ג. התביעה הוגשה ביום 1/10/03.
- ד. תביעתה התיישנה משהוגשה למעלה משבע שנים לאחר החתימה על הסכם הפרישה.

רות קלמן (48)

- א. ילידת 24.12.1934.
- התחילה לעבוד בכללית ביום 21.11.1964.
- ב. חתמה על הסכם פרישה ופרשה בפועל ביום 1.2.94.
- ג. התביעה הוגשה ביום 1/5/01.
- ד. תביעתה התיישנה משהוגשה למעלה משבע שנים לאחר החתימה על הסכם הפרישה.
- משכך, אין עוד צורך להכריע בשאלה האם ביקשה לממש את זכותה עפ"י חוק ולפרוש בגיל 60, כטענת הכללית.

נהיא חדינ (50)

- א. ילידת 4/1935.
- התחילה לעבוד בכללית בתאריך 11/76.
- ב. חתמה על הסכם הפרישה ביום 30.10.1994 ופרשה בפועל ביום 30.11.94.
- ג. התביעה הוגשה ביום 26/12/02.
- ד. התביעה התיישנה משחלפו למעלה משבע שנים ממועד החתימה על הסכם הפרישה.

צביה שור (51)

- א. ילידת 1.1.1935.
- התחילה לעבוד בכללית ב 1.3.1967.
- ב. חתמה על הסכם פרישה ביום 23.3.1993 ופרשה בפועל ביום 31.3.1993.
- ג. התביעה הוגשה ביום 3/3/04.
- ד. התביעה התיישנה משחלפו למעלה משבע שנים ממועד החתימה על הסכם הפרישה.
- קרוב לודאי שהתביעה התיישנה אף לשיטת התובעות, שכן חלפו למעלה משבע שנים ממועד הגיעה לגיל 60.

רחל בן יעקב (52)

- א. ילידת 12.5.1938.
- התחילה לעבוד בקופת חולים ביום 1.12.1971.
- ב. חתמה על הסכם פרישה ביום 28.11.95 ופרשה בפועל ביום 30.11.1995.
- ג. התביעה הוגשה ביום 9/1/05.
- ד. התביעה התיישנה שמחלפו למעלה משבע שנים מיום החתימה על הסכם הפרישה.

41. **התיישנות על פי חוק השיוויון**
 סעיף 14 [לחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה](#) התשמ"ח – 1988 קובע:
"לא יזדקק בית הדין לעבודה לתביעה אזרחית בשל הפרת חוק זה, שהוגשה לאחר שחלפו שנים עשר חודשים מיום שנוצרה העילה...."
42. מכח סעיף 14 הנ"ל, התביעות שהוגשו בחלוף למעלה משנה ממועד החתימה על הסכם הפרישה, התישנו.
 טענת התובעות לפיה לא נודע להן על אי השיוויון אלא רק לאחר החלטת בג"ץ, אינה יכולה לבטל את ההתיישנות המהותית הקבועה בחוק.
43. הפיצוי הנתבעת בכתב התביעה המתוקן נוסח כך:
"18.2 לקבוע כי בגין האפליה החמורה והבוטה כשלעצמה חייבת קופ"ח לפצות כל אחת ואחת מן התובעות, בלא קשר לסעדים הקונקרטיים ולנזקים שהם פועל יוצא של אפליה זו, בסך של 50,000 ₪".
44. שעה שהתביעה מבוססת על טענת אפליה ולא על חוק ספציפי, הרי שאין בכך כדי להביא לסילוקה.
 ראו לעניין זה את שנקבע [בע"ע 1049/00 מרים דרווין ואח' נ' שרותי בריאות כללית](#), מיום 15/5/03.
45. עוד נקבע כי בנסיבות כאלה, נטל הראיה להוכיח פגיעה בשיוויון, מוטל על כתפי התובעות, [ע"ע 404/05 בנימין בנוז נ' חיפה כימיקלים בע"מ](#) (מיום 21/12/06) [פורסם בנבו].
 שם נקבע:
"... נראה כי המחוקק התכוון להרחיב את אפשרויות התביעה מכח החוק ולא לצמצם. לפיכך ניתן לתבוע ביטול הוראה בהסכם קבוצי מכח תקנת הציבור עד לשבע שנים ממועד התגבשות העילה, אולם התשתית העובדתית שעל המערער להוכיח, שונה מהתשתית העובדתית שהיה על המערער להוכיח אילו היה תובע על פי חוק שיוויון ההזדמנויות ..."
46. סוף דבר, טענת התיישנות על פי חוק שיוויון, נדחית.

47. שיהוי

אין לקבל את טענת השיהוי המועלית על ידי הכללית. ראשית, לא מתקיימים התנאים שבפסיקה המצדיקים סילוק על הסף בטענת השיהוי. לא ניתן ללמוד מהתנהגות התובעות כי ויתרו על זכותן. הגשת התביעות בתוך תקופת ההתישנות, מאיינת מיניה וביה טענה זו. בנוסף, הכללית לא הוכיחה ששינתה מצבה לרעה בעקבות השיהוי. חלק בלתי מבוטל מהתובעות מיהרו והגישו תביעות בסמוך לחתימה על הסכמי הפרישה ואף ניתנו פסקי דין המקבלים את טענת האפליה (בין ברשות השיפוט ובין בהסכמה).

48. שנית, וזה החשוב.

בתיק זה התנהלו הליכים רבים וסבוכים, לרבות דיון בערכאה ראשונה ושניה בבית הדין לעבודה אשר שתיהן דחו את התביעה. הצורך לפנות לבג"ץ וקביעתו הברורה בדבר האפליה שבתכנית הפרישה.

49. בנסיבות אלה, לא ניתן לאמר שהתובעות ויתרו על זכות התביעה או כי הסכינו עם האפליה שנהגה הכללית כלפיהן. לאור הקביעות הברורות והחד משמעיות של בג"ץ, הרי שקבלת טענת השיהוי סותרת לחלוטין את שנפסק שם.

50. באשר לנסיבות שבהן תתקבל טענת שיהוי, במובחן מהתישנות, ראו: [ע"א 6805/99 תלמוד תורה הכללי נ' הועדה המקומית לתכנות ובניה ירושלים](#) [פורסם בנבו]. נוכח האמור, טענת השיהוי נדחית.

51. עילת תביעה

טוענת הכללית בסיכומיה, כי יש להוציא מכלל התובעות כאלה שאין להן עילת תביעה. נדון בכל אחת מהטענות שהועלו בענין זה, להלן.

52. תובעות שפרשו לתקופה מקסימלית של 8 שנים

על פי תוכנית הפרישה, המועד שממנו ואילך ניתן לפרוש לפנסיה הוא גיל 57. טוענת הכללית שגברים שפרשו בגיל 57, קיבלו פנסיה למשך 8 שנים, עד גיל 65. לכן, לטענתה, כל הנשים שפרשו לפני גיל 57 וקיבלו פנסיה למשך 8 שנים (עד הגיען לגיל 60), מיצו את כל הזכויות האפשריות מכח תוכנית הפרישה ולכן לא קיימת לגביהן אפליה.

53. על פי פסיקת בג"ץ, הסכם הפרישה המחייב נשים לפרוש בגיל 60 וגברים בגיל 65, הוא המפלה.

בג"ץ ראה אפליה בעצם האבחנה בין נשים לגברים לעניין גיל הפרישה. בג"ץ לא התייחס כלל לסוגיות פרטניות כגון גיל הפרישה של כל עובדת ועובדת בפועל.

54. זאת ועוד,

מחומר הראיות עולה ברורות שמספר בלתי מבוטל של גברים, פרשו מהכללית לפני הגיעם לגיל 57. משמע – קיבלו פנסיה לתקופה העולה על 8 שנים. הצדדים חלוקים בשאלה מה אחוז הגברים שקיבל פנסיה לתקופה העולה על 8 שנים.

די לנו בכך שגב' פינמסר הודתה בעדותה, כי מדובר על כ- 11% מהגברים הפורשים.

איננו מקבלים את טענת הכללית ולפיה מדובר באחוז מבוטל, ביחס לאחוז הנשים שפרשו לפני גיל 57.

מבחינה עובדתית, פרשו הרבה יותר נשים מגברים.

11% הינו שיעור משמעותי ואין מקום לטענה שמדובר בשיעור "בטל בשישים" כטענת הכללית.

55. שעה שהובהר כי נשים, כגברים, פרשו בפועל לפני גיל 57, הרי שלא ניתן לקבל את הטענה שלפיה טענת האפליה לא תחול על מי שקיבלה פנסיה מהכללית במשך 8 שנים.

56. **תובעות שסיימו לעבוד בסמוך לפני הגיען לגיל פרישת זיקנה**
חוק גיל פרישה שווה לעובדת ולעובד התשמ"ז-1987 (שהיה בתוקף במועדים הרלבנטיים לפרישת התובעות), היקנה זכות לאשה לבחור האם לפרוש בגין 60 או בגיל 65.
 כך נאמר בסעיף 2 לחוק:

"נקבע בהסכם קיבוצי גיל פרישה לעובדות הנמוך מגיל הפרישה שנקבע לו לעובד, תהא לעובדת הזכות, על אף האמור באותו הסכם קיבוצי, לפרוש מעבודתה בכל גיל שבין גיל הפרישה שלה ובין גיל הפרישה שנקבע לעובד".

57. מחומר הראיות עולה שתובעות בודדות ביקשו לממש את זכותן על פי חוק ולפרוש בסמוך לגיל 60. תובעות אלה נכללו בתכנית הפרישה וחתמו על הסכמי פרישה.

לגבי אלה, טוענת הכללית כי ממילא תכננו לפרוש בגיל 60 ולכן העובדה שעל פי הסכם הפרישה פרשו בגיל 60, אינה מהווה אפליה.

58. ככל שיוכח שבין התובעות יש כאלה שבחרו לפרוש לפנסיה בהגיען לגיל 60, הרי שבמצב כזה, בחירתן לפרוש בגיל 60 היא בחירה מודעת – מכח **חוק גיל פרישה שווה לעובדת ולעובד**, ואינה מקימה להן זכות תביעה.

59. מצב זה שונה מעובדת שבמועד שבו תכנית הפרישה עמדה על הפרק, טרם גמלה בליבה החלטה אם לפרוש בגיל 60 או להמשיך לעבוד עד גיל 65.
 לגבי עובדת כזו, נקבע בבג"ץ כי היתה חובה על הכללית להציע לה את ההסכם כפי שהוצע לגברים.

כלשון השופט חשין בבג"ץ איתנה ניב, סעיף 37 לפסה"ד:
 "אכן, זכות הבחירה האמיתית נשללה מהן, ועל כן לא נוכל לומר על העותרות כי בחרו מרצונן החופשי לחתום על החוזים האישיים, או כי בחותמן על אותם חוזים מימשו העותרות, כביכול, את חופש החוזים המוקנה להן".

60. הדגש הוא על זכות הבחירה בגיל הפרישה.
 על פי חוק, לעובדת זכות לבחור לפרוש בגיל 60.
 עובדת שבחרה לעשות כן, ללא קשר לתכנית הפרישה, אין לאמר שתכנית הפרישה לגביה היתה מפלה שהרי ממילא התכוונה לממש את זכותה החוקית ולפרוש בגיל 60.
 מאידך, עובדת שלא הוכח שעשתה בחירה מושכלת של פרישה בגיל 60 אלא פרשה על רקע כך שבא המעביד והציע לה ולחברותיה לפרוש לפנסיה מוקדמת על פי תכנית הפרישה. לגבי אלה קבע בג"ץ כי שעה שהכללית בחרה להחיל על העובדות את הסכם הפרישה, הרי שהיה עליה להחילו במלואו ומשמדובר בהסדר מפלה, העובדת שפרשה זכאית לפיצוי.
61. הכללית מנתה מספר עובדות אשר פרשו בסמוך להגיען לגיל 60.
 מבין העובדות שמנתה, מצאנו שרובן לא בחרו בבחירה מושכלת לפרוש לפנסיה בגיל 60, אלא בחרו לפרוש במסגרת תכנית הפרישה. זאת אף אם פרשו בהגיען לגיל קרוב ביותר לגיל 60.
 להלן יפורטו התובעות אשר מצאנו על פי חומר הראיות, שבחרו במפורש לממש את זכותן על פי חוק ולפרוש לפנסיה בגין 60, ללא כל קשר לתכנית הפרישה.

נעמי לסטר (25)

- א. ילידת 4/1939.
 התחילה לעבוד בכללית בתאריך 12/1976.
 ב. בתפקידה היתה אחות אחראית במרפאת אשדוד.
 ג. גב' לסטר חתמה על הסכם פרישה ביום 24.12.98 ופרשה בפועל ביום 31.12.98.
 לדבריה, נאלצה לפרוש עקב מצב בריאותי הקשה של אימה, דבר שאילץ אותה לנסוע לעיתים דחופות מאשדוד לירושלים.
 מר נרקיס מנהל משאבי אנוש במחוז מרכז, העיד כי מתוך התחשבות מיוחדת בנסיבות האישיות של גב' לסטר ולפנים משורת הדין, נעתרה הנהלת המחוז לבקשתה לפרוש מעבודתה מספר חודשים בטרם הגיעה לגיל הפרישה לפנסיית הזיקנה בקג"מ.
 ד. הובהר שבהתקרב גיל 60, ביקשה התובעת לפרוש. עוד הובהר שכאשר הגישה את הבקשה, לא היתה ערה לתוכנית הפרישה (עדותה, 9/7/06, עמ' 6).
 ה. במועד הפרישה היתה בת 59 ותשעה חודשים.
 התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

- ו. **נוכח כל אלה, אנו קובעים שפסיקת בג"ץ אינה רלבנטית ביחס לתובעת, אשר מימשה את זכותה שבחוק לפרוש מהעבודה בגיל 60.**

נחמה פייגין (43)

א. ילידת 6/43.

- התחילה לעבוד בכללית ב 1/9/74.
- ב. בתפקיד האחרון שימשה כאחות במחלקת ילודים ופגים בבית חולים יוספטל באילת.
- ג. חתמה על הסכם הפרישה ביום 2/9/99 ופרשה בפועל ביום 1/7/99. מחומר הראיות עולה שהתובעת היתה חולה במחלה שהקשתה על עבודתה במחלקה.
- הכללית המליצה לתובעת לפרוש לפנסית נכות אך היא סרבה. בעדותה הסבירה שסרבה שכן הוסבר לה שתקבל את המינימום והיא לא יכולה היתה להרשות זאת לעצמה. מחומר הראיות עולה שהמשיכה לעבוד עד שמחלתה החמירה ואף נזקקה למקל הליכה.
- ד. על פי עדות הכללית, לאור בקשה אישית שהופנתה להנהלה ולאור בקשה של התובעת, בכתב מיום 3/6/99 בו ביקשה להקדים את פרישתה ב- 4 שנים עד תשג"ע לגיל 60, הסכימה הכללית לבקשה זו.
- התובעת אישרה שביקשה לפרוש 4 שנים קודם לגיל הפרישה וכי לא ידעה איזו תכנית פרישה הונהגה באותה עת.
- ה. במועד הפרישה היתה בת 56.
- ו. התביעה הוגשה ביום 3/2/03.
- ז. **מחומר הראיות עולה שביקשה לממש את זכותה לפי חוק ולפרוש מהעבודה בגיל 60, אלא שביקשה לעשות עימה חסד ולהקדים את פרישתה לגיל 56.**
- כן עולה שלא פרשה על פי תכנית הפרישה.**
- מטעם זה אנו קובעים שפסיקת בג"ץ לא חלה על התובעת.**

תובעות שפרשו שלא לפי תכנית הפרישה 62.

טוענת הכללית כי חלק מהתובעות פרשו בשנת 1998 ו- 1999, לבקשתן, שלא במסגרת תוכנית הפרישה.

63. לטענת הכללית, ממחצית 1998 הופסק לחלוטין מסלול הפרישה בהתאם לתוכנית הפרישה. לכן, כל מי שפרשה לאחר אמצע שנת 1998, פרשה לפני משורת הדין ומתוך רצון טוב של הכללית, ולא במסגרת תוכנית הפרישה.

64. טענה זו אינה עולה בקנה אחד עם חומר הראיות.

גב' פינמסר העידה שגם בשנת 1999 היו מספר פרישות על פי תוכנית הפרישה (16/7/07, עמ' 11, ש' 5).

כך העידה :

"תכנית זו פעלה בין השנים 94 או סוף 93 ובפועל היא פעלה גם ב 96 ו- 97 אבל היו ספורים שקיבלו על פיה. עד 99 היו פה ושם פרישות לפי תכנית זו. לטענתך שבתחילת התכנית היה גל גדול של פרישה ובמשך השנים היה טפטוף של פורשים עד שזה הסתיים סופית בתכנית פלא, אני מאשרת את הדברים".

ובהמשך אישרה שתכנית פלא החלה במרץ 1999.

65. נוכח האמור, אין בטענה זו כדי לשלול את זכות התביעה.

66. תובעות שפרשו על רקע כוונה לפטרן

לטענת הכללית, חלק מהתובעות פרשו על רקע כוונה לפטרן. בחנו את הטענות בהתייחס לכל אחת מהתובעות שלגביה הועלתה טענה זו. מצאנו שהכללית לא נקטה בהליך פיטורים לגבי אף אחת מהן. יתכן וחשבה לנכון לנקוט בהליך לפיטוריהן, אך בפועל בחרה להציע להן לפרוש על פי תכנית הפרישה. ראו לענין זה דברים שנאמרו בענין לאה פס. מסקנתנו היא שאין להוציא עובדות אלה מכלל התובעות.

67. פסיקת בג"ץ

הצדדים חלוקים באשר לאופן שבו יש לפרש את פסיקת בית המשפט העליון בנוגע למשמעות פסק הדין.

68. בעניין זה אין לנו אלא לחזור על דברים שנאמרו בעניין עב (תא) 10222/02 לאה פס נ' שירותי בריאות כללית (מיום 16/7/08) [פורסם בנבו].

על פי הקביעות שם, עמדת הרוב בבג"ץ הינה כי רק התניות המפלוגות שבהסכמי הפרישה, מבטלות. כל יתר תנאי ההסכם, עומדים בעינם.

כלשון השופט חשין, בסעיף 56 לפסק הדין :

"על יסוד כל הדברים שאמרנו לעיל אציע לחברי ולחברתי כי נרשה את הצו על תנאי מוחלט ... נצהיר על בטלות אותן תניות בהסדרי הפרישה של העותרות המפלות ביניהן לבין העובדים הגברים ...".

דברים אלה מבוססים על האמור בסעיף 52 לפסק הדין :

"לא נדרש עתה לכל השלכותיה של הוראות סעיף 31 לחוק החוזים, ככל שיש לה השלכות על עניינו. נאמר אך זאת, שהוראות הבטלות – כפי שכבר אמרנו – תחול על התניות הפסולות שבהסכמי הפרישה, דהיינו, על אותן תניות הנוגעות בהפלייתן של העותרות ביחס לגברים – עובדות שפרשו מעובדתם במסגרת תכנית הפרישה מרצון ...".

וכן :

"כפי שנראה להלן, מחזירים אנו את עניינן של העותרות אל בית הדין האזורי לעבודה, להמשך עיון ודיון. במסגרתם של עיון ודיון אלה ביד בית הדין לעבודה, בין השאר, אם יש השלכה לפעולות התניות שבהסדרי הפרישה על שאר חלקי ההסדרים – ואם יש השלכה, מהי אותה השלכה והכל – כמובן, לאחר שמיעת בעלי הדין והצגת תשתית עובדתית שלעניין. למותר לומר כי משיעלה העניין לפני בית הדין האזורי, יהיו בעלי הדין רשאים לטעון גם באשר להשלכות סעיף 31 על זכויותיהם של בעלי הדין".

69. בהינתן אלה, יש לבחון מהו ההסדר הראוי בעניינן של התובעות, שעה שבג"ץ קבע שסעיף גיל הפרישה שבהסכם הפרישה בטל, ולאור הוראות סעיף 31 לחוק החוזים.

70. דיון בסוגיית ההסדר הראוי
להלן הוראות סעיף 31 לחוק החוזים :

"הוראות סעיפים 19 – 21 יחול, בשינויים המחוייבים, גם על בטלותו של חוזה לפי פרק זה, אולם בבטלות לפי סעיף 30 רשאי בית המשפט, אם ראה שמן הצדק לעשות כן ובתנאים שימצא לנכון, לפטור צד מהחוזה לפי סעיף 21, כולה או מקצתה, ובמידה שצד אחד ביצע את חיובו לפי החוזה – לחייב את הצד השני בקיום החוזה שכנגד, כולו או מקצתו".

71. בחינה זו תעשה לפי עקרונות אלה :

- א. האם החוזה ניתן להפרדה לחלקים.
- ב. האם עילת הביטול נוגעת רק לאחד מחלקיו.
- ג. האם ניתן לבדד את החלק הנגוע מתוך החוזה ולהשאיר את עיקר החוזה על כנו, ללא שיוצר חוזה שונה מזה שעליו הסכימו הצדדים.

ראו ג. שלו, "תוכן החוזה", פרוש לחוקי החוזים, ג. טדסקי, בעמ' 677 (הובא בסיכומי הכללית).

72. בחינתנו תעשה על פי מספר קביעות עובדתיות שעלו באופן מובהק מחומר הראיות.
- בראש וראשונה קביעת בג"ץ ולפיה התניה הקובעת את גיל הפרישה, היא תניה מפלה.
- קביעה זו היא נקודת המוצא לדיוננו וכל דיון צריך שיעשה לאור קביעה זו.

73. תשתית עובדתית נוספת הנדרשת להכרעה בסוגיה, היא השוואת ציבור הגברים הפורשים לציבור הנשים הפורשות, בכל הנוגע לתנאי הפרישה.
- בחינה זו תעשה להלן.

74. תנאי פרישה לנשים ולגברים

מחומר הראיות כפי שהובא בתיק זה, עולה שהכללית ניהלה משא ומתן פרטני מול כל עובד ועובד המיועד לפרישה.

הצהירה על כך גב' פינמסר :

"עובדים שפרשו לפי תכנית הפרישה קיבלו לפעמים יותר. זה לא היה הסטנדרט לקבל יותר. זה היה טיפול אינדיבידואלי". (פרוטוקול 16/7/07 עמ' 11).

וכן :

"לא היו קריטריונים לחריגים מהתוכנית. זה היה דיון אינדיבידואלי שלקח בחשבון את העילות של הפרישה של כל אחד. לא נכון להגיד שהיה סכום לימיט אבל היה לנו תקציב והיינו צריכים לעמוד בו. היה לנו אזשהו מספר קסם 250 אלף או 300 אלף שמסביבו בדקנו את עצמנו". (פרוטוקול 16/7/07, עמ' 24).

וכן עדותה :

"ההנחיה היתה להציע יותר למי שלא מוכן לפרוש".
(ת/12, עמ' 18).

וכן :

"בשום אופן לא היתה עסקה של קבלת חודשי הסתגלות במקום שיוויון לגבר"
(ת/12, עמ' 18).

75. עוד עולה מחומר הראיות שגברים וגם נשים שפרשו, קיבלו תנאי פרישה עודפים על תנאי הבסיס שנקבעו בהסכם הפרישה.

76. באשר לנשים, הובאו נתונים ביחס לכל אחת מהתובעות, ולפיהם התובעות ככלל, קיבלו תנאי פרישה מיטיבים באופן משמעותי על אלה המפורטים בתכנית הפרישה.

א. תובעות רבות קיבלו פנסיה לפי משרה מלאה בעוד שבפועל, במשך שנים רבות עבדו בחלקיות משרה.

כך התובעת רות נבו (28), התובעת פייגן נחמה (43) ועוד.

ב. חלק מהתובעות קיבלו תוספת דרגה בפרישה.

כך התובעת חוה כץ (44), התובעת רחל בן יעקב (52) ועוד.

ג. חלק מהתובעות קיבלו חודשי הסתגלות העולים על אלה המפורטים בתכנית הפרישה.

כך התובעת איתנה ניב (1), התובעת אניטה וייספלד (4) ועוד.

ד. הגדלת אחוזי הפנסיה, מעבר לאחוז המותר בתכנית הפרישה.

ה. פרישה לתקופה העולה על זו הקבועה בתכנית הפרישה (פרישה לפני גיל 57).

77. במסגרת ההליכים בתיק זה נעתר בית הדין למתן צו גילוי מסמכים המופנה לכללית, והמורה לה לגלות הסכמי פרישה ומסמכים נילווים, הנוגעים לגברים שפרשו במסגרת הסכמי הפרישה.

במסגרת גילוי המסמכים, הוצגו לתיק קלסרים ובהם נתונים אודות עובדים גברים שפרשו במסגרת הסכמי הפרישה.

78. ב"כ התובעות ערכו סיכום של הנתונים שנמסרו להם (ואשר עותק הוגש לתיק בית הדין) ומצאו שלפחות 100 מהגברים קיבלו תנאי פרישה עודפים, מיטיבים, הבאים לידי ביטוי במתן חודשי הסתגלות מעבר לקבוע בתוכנית, קידום בדרגה, הגדלת שיעורי הפנסיה ועוד.

79. בהקשר זה טענו התובעות כי חלק מתנאי הפרישה העודפים, אינם מוזכרים בהסכם הפרישה אלא במסמך נילוה לו. מסמכים כאלה צורפו לתיק בכל הנוגע לעובדות התובעות, ובהן אכן מופיעים תנאי פרישה עודפים כגון תוספת דרגה בפרישה ועוד נושאים שמעצם טבעם לא ניתן להבינם מהסכם הפרישה גופו. לטענת התובעות, להסכמי הפרישה של הגברים לא צורפו המסמכים הנלווים, למעט כ- 50 מההסכמים. משכך, לא יכולות היו לערוך ניתוח מדויק של תנאי הפרישה העובדים שניתנו לגברים הפורשים.

80. להלן פירוט הנתונים שהוצגו, אודות הפורשים הגברים.
א. הובהר שחלק מהגברים קיבלו דרגה נוספת בפרישה, שלא לפי קריטריונים אלא לפי דיון אינדבידואלי (עדות גב' פינמסר, 16/7/07, עמ' 28).

ב. חלק מהגברים קיבלו חודשי הסתגלות מעבר למספר החודשים הנקוב בתוכנית ההבראה. לטענת גב' פינמסר מדובר ב- 6% מהגברים הפורשים (סעיף 14 לתצהיר המשלים). על פי הסכמי הפרישה שצורפו והניתוח שבסיכומי התובעות, מדובר על 14% מהגברים.

ד. הוכח שלכל הפחות 11% מהגברים הפורשים, פרשו לפני גיל 57. לטענת התובעות מדובר באחוז גבוה יותר. התובעות מפנות בעניין זה לטבלה שהוגשה בתצהיר גב' פינמסר בשנת 1999, במסגרת הסבב

הראשון של הדיונים בתביעת איתנה ניב ונעמי אורטל. עפ"י הטבלה שצורפה לתצהירה שם, מדובר על אחוז גבוה בהרבה שקיבל תנאי פרישה עודפים, גבוה מזה המצויין על ידי הכללית בשלב זה של ההליך. לטענת הכללית, מאז שנת 1999 נעשתה בדיקה חדשה של הנתונים והנתונים שנמסרו היום, מדויקים יותר.

כאמור – בהעדר המסמך הנלווה המפרט את התנאים שניתנו לגברים הפורשים ואשר אינם מופיעים בהסכם הפרישה, לא ניתן להגיע לחקר האמת בסוגיה זו.

יתר על כן, לא ברור כיצד בדיקה משנת 2006, ללא מסמכים נלווים, עדיפה על פני בדיקה משנת 1999, שהוא מועד קרוב ביותר לתכנית הפרישה.

מכל מקום הובהר שמספר רב מבין הפורשים, נשים וגברים ביחד, פרשו לפני גיל 57.

ה. מספר בלתי מבוטל של גברים קיבלו הטבה של חישוב היקף משרה מוגדל ותוספת רכיבים לצורך חישוב הפנסיה.

81. נוכח האמור, הוכח עובדתית כי גם גברים שפרשו במסגרת הסכמי הפרישה, קיבלו תנאים עודפים על אלה המפורטים בתוכנית הפרישה. הכל – כדברי גב' פינמסר – ככל שהכללית רצתה בפרישת העובד, הסכימה לשפר את תנאי הפרישה.

82. ההסכם ניתן להפרדה

שאלה נוספת שיש לבחון היא האם ההסכם ניתן להפרדה בין חלקיו. עוד טוענת הכללית בהקשר זה, כי יש להבחין בין תנאי גיל הפרישה לבין כל התנאים האחרים, בטענה שגיל הפרישה הוא עיקר ההסכם והוא התנאי העיקרי שבהסכם.

לטענתה, משבטל התנאי העיקרי להסכם – גיל הפרישה, מן ההכרח לבטל את ההסכם כולו.

זאת בהסתמך על ד. פרידמן ו- נ. כהן חוזים כרך ג' (2003) עמ' 577.

83. איננו מקבלים טענה זו.

ראשית, טענה זו נדונה על ידי בג"ץ שקבע כי התנהגות הכללית בענין זה היתה פסולה. משכך, הטענה שלפיה יש לבטל את ההסכם כולו, חותרת באופן ברור כנגד פסיקת בג"ץ.

שנית, קבענו לעיל שאין זה נכון לאמר שניתנו תנאי פרישה עודפים כנגד החיוב לפרוש בגיל 60. מכאן ראיה לכך שגיל הפרישה הוא תנאי ככל תנאי ההסכם. שלישית, הבחינה צריך שתעשה לפי כוונת הצדדים במועד חתימת ההסכם ולא לפי כוונתם כיום, לאחר שבג"צ אמר את דברו. לפי ניתוח זה, הכללית לא הוכיחה שבמועד חתימת ההסכמים, גיל הפרישה היה מעיקרי ההסכם, באופן שונה מתנאי ההסכם האחרים.

84. סוף דבר – ההסדר הראוי

לאחר ששקלנו את כל האמור לעיל, אנו סבורים שההסדר הראוי שיש לנקוט בו, בהתאם להוראות סעיף 31 [לחוק החוזים](#), הוא הסדר שלפיו יש להביא את התובעות למצב שבו היו לולא הסעיף המפלה, דהיינו – יש לקבוע שהתובעות זכאיות לפיצוי בגין חיובן לפרוש בגיל 60, בגובה הזכויות שהיו מקבלות לו היו פורשות בגיל 65.

85. להלן נפרט הטעמים למסקנתנו זו.

קבוצת העובדים הגברים, כמו גם קבוצת העובדים הנשים, קיבלה תנאים עודפים במסגרת המו"מ שנוהל עם כל אחד מהעובדים לפני החתימה על הסכם הפרישה.

הובהר שהמשא ומתן התבסס בעיקר על מידת הרצון של המערכת בפרישת העובד. ככל שביקשו לעודד פרישתו – הסכימו להעלות את התנאים שבהסכם. המשא ומתן נוהל על רכיבים שונים בתנאי הפרישה ובכללם מספר חודשי ההסתגלות, גיל הפרישה, גובה הדרגה בפרישה, חישוב אחוזי המשרה לאורך השנים ועוד.

לא מצאנו קריטריון ולו אחד, שבו יש העדפה ברורה או אף שוני ברור בין גברים לנשים, זאת – למעט נושא גיל הפרישה.

מצאנו כי תנאי פרישה עודפים נמצאים הן אצל גברים והן אצל נשים, מכל סוג ומכל קריטריון.

86. בסיכומי הכללית נטען שההסכמה לאפשר לנשים לפרוש לפני גיל 57, נועדה כדי לפצות על העובדה שתשלומי הפנסיה המוקדמת ייפסקו בגיל 60, בעוד שלגברים יימשכו עד גיל 65.
כך נטען בסעיף 24 לסיכומים וכן בסעיף 27.

87. מעדות עדיי הכללית בפנינו וכן בהליכים אחרים, עולה תמונה שונה בתכלית. במהלך עדותה של גב' פינמסר, הופנתה לפרטי התובעת קופרמן ויולט (42). לדבריה, העובדת ביקשה לקבל פנסיה מהכללית עד גיל 65 והכללית סרבה לבקשתה. מאידך, שילמו לה יותר חודשי הסתגלות, קידום בדרגה ועוד.
כך אמרה גב' פינמסר בעדותה:

"לא נכון שאת כל הדברים האלה היא קיבלה כנגד ויתור על פנסיה עד גיל 65 אלא היא קיבלה זאת במסגרת שהתחילה עם משוב מהמנהלת שלה על התפקוד הלקוי ... ורצינו שתעזוב את המערכת ... " (16/7/07, עמ' 22).

וכן:

"הנשים לא קיבלו את הביטול של השקלול של היקף המשרה כהטבה במקום זה שהם לא יקבלו עוד 5 שנים בפנסיה. זה בכלל לא קשור אחד לשני" (פרוטוקול 1/5/07, עמ' 34).

העידה גב' האס (15/5/07, עמ' 44):

"לא שמעתי על דבר כזה שהתנאים שניתנו לנשים שפרשו היו כנגד הסכמתן לקבל פנסיה עד גיל 60 ולא עד גיל 65. זה היה אינדיבידואלי ...".

88. מכאן שאין לקבל את טענת הכללית שלפיה התנאים העודפים לנשים ניתנו על רקע חיובן לפרוש בגיל 60.
לטענה זו אין תימוכין כלל בחומר הראיות.

89. עוד אנו סבורים שהמסקנה שאליה מכוונת הכללית, ולפיה מה שקיבלו התובעות – די בכך, ואין הן זכאיות לסכומים נוספים כלשהם, מסקנה כזו אינה יכולה לעמוד והיא סותרת בתכלית את פסיקת בג"ץ. מושכלות ראשונים והסיבה הראשונה והיחידה בעטיה אנו דנים בתיק זה, היא קביעת בג"ץ ולפיה הסעיף בהסכם הפרישה המחייב את הנשים לפרוש בגיל 60, הוא סעיף מפלה. טענה זו היא הבסיס והיא המקור לכל הדיון המשפטי בערכאות השונות. בג"ץ הביע דברו באופן חד משמעי והבהיר שסעיף זה, בטל. בג"ץ, כמו גם בית הדין האזורי ובית הדין הארצי שדנו לפניו, היו ערים היטב לעובדה שהתובעות קיבלו תנאי פרישה שונים ומגוונים, במסגרת הסכמי הפרישה. על אף אלה, נקבע שהסעיף מפלה ובטל. למעשה, הכללית מבקשת שנאמץ את מסקנת בית הדין הארצי, ולפיה העובדות "סברו וקיבלו", דהיינו – היו ערות לתנאי ההסכם, על הצדדים החיוביים שבו ועל הצדדים השליליים, ובחתימתם הסכימו לכל תניותיו. גישה זו שלל בג"ץ בתכלית השלילה.
90. לו נקבל את עמדת הכללית בסוגיה זו, נמצא עומדים במצב שבו הגברים הפורשים קיבלו הסדרי פרישה עודפים וכן זכות לפרוש בגיל 65, ואילו הנשים הפורשות קיבלו הסדרי פרישה עודפים ודי בכך.
91. למעשה, הכללית מבקשת שנערוך באופן רעיוני "ממוצע" של התנאים שקיבלו הגברים הפורשים, ונחשב "ממוצע" זה ביחד עם הזכות לפרוש בגיל 65. מול זאת נציב רעיונית את סך כל התנאים העודפים שקיבלה כל אחת מהתובעות. אין זו הדרך הנכונה שבה יש לפעול. כפי שהובהר, עם כל אחד מהפורשים נוהל משא ומתן אינדיבידואלי ולכל אחד "נתפר" הסכם פרישה עפ"י מידותיו המיוחדות.

לכל אחד, נשים כגברים, ניתנו תנאי פרישה עודפים. לאחד יותר ולשני פחות והכל – תוך התחשבות במידת הרצון של המערכת לשחרר את אותו עובד משורותיה. בהקשר זה יצויין שחלק מהתובעות לא קיבלו תנאים עודפים כלשהם (התובעת ורדיה נתנון (35), התובעת דר' דבורה באר (41) ועוד).

92. כפי שקבענו בעניין לאה פס, הסכם הפרישה ניתן גם ניתן להפרדה בין חלקיו, באופן שרק הסעיף הקובע את גיל הפרישה, יבוטל ותערך השוואת תנאים בעניין זה בין הנשים לגברים.

93. טוענת הכללית, בהסתמך על סעיף 10 סיפא לחוק החוזים, כי לו היתה יודעת שזו טענתן של התובעות, לא היתה מסכימה לחתום איתם על הסכמי פרישה והן היו ממשיכות לעבוד. לכך נענה בשניים.

ראשית, טענה זו לא הוכחה. עסקינן בתוכנית הבראה שמומנה ע"י המדינה, משרד האוצר. הכללית ידעה גם ידעה שהסעיף הקובע את גיל הפרישה הוא סעיף בעייתי. חלק מהעובדות הפורשות התריעו בפניה במפורש על היות הסעיף מפלה. חלק מהתובעות נקטו בהליכים משפטיים בבית הדין לעבודה וכן ברשות השיפוט.

הכללית לא היתה קשובה לטענה זו, ולראיה המשיכה להחתים על הסכם פרישה זהה במהותו. כל שהוסיפה הוא סעיף "הסכמה מדעת" של התובעות, לפרוש בגיל 60 במקום בגיל 65.

לא מן הנמנע שלו היתה נותנת דעתה לאפליה הכרוכה בנוסח הסכמי הפרישה, היתה הכללית מוצאת תקצוב ההסכמים אל מול הגורם המממן – משרד האוצר. מכל מקום, לא נטען ולא הוכח ההיפך.

שנית, על טענה מעין זו אמר בג"ץ, בסעיף 44 לפסק הדין :

"מוסיפה קופ"ח וטוענת, כי ההבחנה בין עובדות לבין עובדים נועדה לחסוך מימון במצב החירום שאליו נקלעה הקופה. ובטענה זו מבקשת היא, כמסתבר, להכות את טענת ההפליה. על כך נשיב אנו ונאמר: שיקולי תקציב אכן שיקולים ראויים הם, אך לא להעמדתן של עובדות במצב נחות ממצבם של

עובדים. אכן נתקשינו להבין כיצד זה היה ברוחם של שיקולי תקציב – בענייננו – כדי להצדיק הפלייתן של נשים לרעה ...".

94. לסיכום ראש פרק זה, מצאנו שההסדר הראוי, בהתאם לפסיקת בג"ץ ולהוראות סעיפים 30 ו- 31 לחוק החוזים, הוא מתן פיצוי לתובעות, באופן שיעמיד אותן במצב שווה לגברים שפרשו במסגרת תוכנית הפרישה.

95. טענות קיזוז של הכללית

קיזוז תשלומים מביטוח לאומי

בהגיע כל אחת מהתובעות לגיל 60, זכאית היא מכח חוק הביטוח לאומי, לתשלום קצבת זקנה, זאת בהתקיים מספר תנאים.

96. סעיף 245 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) תשכ"ה - 1955 קובע זכאות לקצבת זקנה לנשים, כדלקמן:

"(א) הגיע לקצבת זיקנה

(2) באשה – הגיל הקובע לגביה בהתאם לחודש לידתה, בחלק ד לוח א' 1 ואם נתקיים בה אחד מאלה – גיל הפרישה.
(א) נתמלאה לגביה כעובדת מבוטחת תקופת אכשרה המזכה לקצבת זקנה לפי סעיף 246 (א) והכנסתה בשנת מס אינה עולה על ההכנסה המירבית.
(ב) היא פטורה מתקופת אכשרה לפי סעיף 246 (ב) והכנסתה בשנת המס אינה עולה על ההכנסה המירבית.
(ג) קיבלה קצבת נכות לפי פרק ט', שנים עשר חודשים רצופים לפחות בתכוף לפני שהגיעה לגיל פרישה.
(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), אם עלתה הכנסתו של מבוטח על ההכנסה המירבית, תשולם לו קצבת זקנה לפי סעיף 244 (א) ו- (ב) בניכוי 60% מהסכום העולה על ההכנסה המירבית ...
(ב 1) לעניין סעיף קטן (ב), לא תובא בחשבון הכנסה של מי שהיה זכאי לקצבה לפי פרק ט' בתכוף לפני הגיעו לגיל הפרישה ...
(ג) לעניין סעיף זה –
"הכנסה" – הכנסה למעט הכנסה שמקורה בקצבה המשתלמת מכח חיקוק, דיני חוץ או הסכם קיבוצי או חוזה עבודה ...".

97. חוק הביטוח הלאומי מחד והסדרי הפנסיה החוזיים מאידך, הם שני הסדרים שונים בעלי פן מהותי ונורמטיבי שונה.

[חוק הביטוח הלאומי](#), שהוא חוק סוציאלי במהותו, בחר להבחין בין נשים לגברים בכל הקשור לתשלום קצבת זיקנה.
על פי הוראות סעיף 245 לחוק, לפני התיקון משנת 2002 (ותיקון נוסף משנת 2004), זכאות הגברים היתה בגיל 70 וזכאות הנשים היתה בגיל 65 או אף 60 אם התקיימו תנאים מסויימים (וראו [בל \(חי'\) 5139/05 להואני לבידה נ' המל"ל](#) (מיום 27/5/07)) [פורסם בנבו].

98. מדובר בזכות יתר של נשים, המעוגנת בחוק.
עמד על כך הנשיא אדלר בעניין עע' 1407/01 [אורי פידלמן נ' מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ](#) (מיום 17/10/04).
בפסק הדין נדונה תקנה בתקנון מבטחים, הנוגעת לתשלום קצבה לאלמן של מבוטחת.
בית הדין סקר מספר הסדרים, חוקיים וחוזיים, שבהם קיימת הפליה בין נשים לגברים ומנה את הסיבות ההסטוריות לכך.
בכלל זאת מנה את האפליה המובנית שב[חוק הביטוח הלאומי](#), הקובעת זכויות שונות לאלמן ולאלמנה, המיטיבות עם האלמנה.

99. על פי קביעת בית הדין הארצי בפסק הדין הנ"ל, שונים הדברים עת מדובר בהסדר פנסיוני שלא מכח חוק אלא מכח הסכם קיבוצי.
בפסק הדין הנ"ל נקבע כי הסעיף המפלה בין תנאי הגמלה של אלמן לתנאי הגמלה של אלמנה, פסול. בית הדין מנה את הסיבות לכך וביניהן העובדה שהוראת תקנה 35 לתקנון מבטחים, לא הסתמכה על אפליה מתקנת אלא על חזקות שעניינן העדפת הגבר ואשר היו נכונות לזמנן, כמו כן העובדה שהעדפת נשים לאורך השנים אינו מצדיק אפליה לרעה של מי שאשתו נפטרה.
נימוק אחד שמנה בית הדין הארצי, הוא החשוב לענייננו ויובא להלן:
"הנימוק החמישי – דומה כי הטיעון בדבר העדפה מתקנת בהקשר זה אינו אלא למראית עין, שכן לאמיתו של דבר השיקולים התקציביים הם שביסודו. הטיעון הכלכלי-תקציבי יכול, במקרים מסויימים, להתגבר על פגם הנובע מאפליה פסולה, כפי שנפרט בהמשך, אולם עד שנגיע לכך נסיר מדרכנו את הטענה כי בהעדפה מתקנת עסקינן.
שיקולי תקציב אינם יכולים לעמוד את מול האפליה הפסולה במקרה שלפנינו.

זכויות האדם, ובכלל זה חזקת השוויון, עולות כסף. האפליה בין אלמן ואלמנה במקרה שלפנינו אינה יכולה להחשב אמצעי לגיטימי לחיסכון תקציבי. דברים ברוח זאת קבע בית דין זה בעניין עלית:

"כשמדובר באפליה – אין למדוד את העוול בפרוטות; הפרוטות קובעות את עורכים תחשיב כלכלי, אך לא את דנים בכבודו של אדם וברגש השוויון, שלו זכאי כל אדם, בין כאזרח בתחום הכללי ובין העובד בשדה העבודה".

100. בית הדין הארצי הורה על ביטול התניה המפלה שבתקנון מבטחים.

101. יישום האמור לעיל על ענייננו מעלה כי אין מקום לערוך היקש ישיר בין הסכומים שקיבלו התובעות מהמוסד לביטוח לאומי בקצבת זקנה, לבין הסכומים להם הן זכאיות מהכללית במסגרת האפליה שנקטה כלפיהן. מדובר על שני הסדרים נורמטיביים שונים, המתבססים על מקורות שונים. ראו הניתוח המשפטי בפסק הדין של השופט חשין בבג"ץ, סעיף 20 ואילך לפסק הדין.

בנוסף, על כך נאמר בבג"ץ איתנה ניב:

"תקנה שלטובתו של אדם לא תהפוך פניה כנגד בעליה ולא תהא לו לרועץ. זכות או זכות-יתר, כשמן כן הן, זכויות הן – אין הן חובות ואסור להן שתהפוכנה לנטל".

ובעניין דבע' לג' / 25-3 ועד אנשי צוות דיילי אויר נ' חזין ואח' (מיום 22/3/73) בעמ' 60:

"... כלל הוא בסילוק אפליה, כי אין מבטלים יחד עם סילוק האפליה, הסדרים מיוחדים לטובת מי שהיה מופלה לרעה".

102. באשר לטענת הכללית כי מסקנה זו תביא לקיפוח זכויות הפורשים הגברים על פני הנשים הפורשות, נאמר כי הוראות [חוק הביטוח הלאומי](#) יוצרות אפליה מובנית וברורה בין גבר ואשה באותו גיל ובאותה רמת השתכרות. כאמור, מדובר בהפליה הכתובה מפורשות בחוק הבטוח הלאומי. הפליה מעין זו מופיעה בחוקים נוספים כגון [חוק גיל פרישה שווה לעובדת ולעובד](#) (התשמ"ז – 1987), סעיף 18 א' [לחוק החברות הממשלתיות](#) תשל"ה-1975 (וראו דברי חקיקה נוספים המפורטים בעמ' 1407/01 הנ"ל).

103. משמע – לו הכללית לא היתה נוהגת באפליה והיתה מאפשרת הן לנשים והן לגברים לפרוש בגיל 65, בפועל הנשים היו זכאיות בנוסף לתשלום קצבת זיקנה מכח [חוק הביטוח הלאומי](#) (בהתקיים התנאים המזכים), וממילא היו מקבלות יותר מהגברים.

104. עוד יש להוסיף כי תשלום קצבת זיקנה לנשים בהגיען לגיל 60, מותנה בתנאים של הכנסה.

לא מן הנמנע שאף לו הכללית היתה ממשיכה לשלם פנסיה תקציבית לאותן נשים, עדיין היו זכאיות לתשלום קצבת זיקנה ולו באופן חלקי. הכללית לא הביאה כל נתונים בעניין זה.

105. נוכח האמור, בקביעת גובה הפיצוי אין להתחשב בסכומים שקיבלה כל אחת מהתובעות מביטוח לאומי כקצבת זיקנה.

106. קיצוז פנסיה מקג"מ

הכללית ייחדה לנושא זה סעיף אחד בסיכומיה ולא בכדי. לכתב התביעה המתוקן צורפה טבלה ובה פירוט הסעדים. בטבלה מופיע פירוט לכל אחת מהתובעות, כדלקמן:

- א. שער הפנסיה התקציבית.
- ב. שער הפנסיה מקג"מ.
- ג. הפער החודשי בין הפנסיה התקציבית לבין הפנסיה מקג"מ.
- ד. הכפלת סכום זה ב- 60 (5 שנים).

107. התובעות תבעו רק את ההפרש בין הפנסיה התקציבית לבין הפנסיה המשתלמת מקג"מ.

מכאן, שאין להפחית מסכומי התביעה, סכומים שהתובעות קיבלו מקג"מ לאחר הגיען לגיל 60.

108. קיצוז "התנאים המיטביים"

כפי שנקבע בעניין לאה פס, הובהר מחומר הראיות שעם כל אחד מהפורשים נוהל משא ומתן ועם כל אחד סוכמו תנאי פרישה, שונים ומיטבים על אלה המפורטים בתוכנית הפרישה.

בתיק זה הובאו ראיות לכך שבין הפורשים הגברים נמצאים כאלה שקיבלו חודשי הסתגלות ביתר, דרגות בפרישה ועוד זכויות מיטיבות.

כך גם לגבי הנשים הפורשות.

עוד הובהר שתשלום התנאים המיטיבים לנשים, לא בא – לשיטת הכללית – כפיצוי על חיובן לפרוש בגיל 60.

109. בסיכומיה טוענת הכללית כי פסיקת בג"ץ הסתמכה על כך שגברים פורשים בגיל 57 ומקבלים פנסיה מוקדמת למשך 8 שנים ואילו נשים פורשות בגיל 57 ומקבלות פנסיה מוקדמת למשך 3 שנים בלבד.

כך טענה על פי נתוני העותרות (איתנה ניב שפרשה בגיל 58 ונעמי אורטל שפרשה בגיל 57).

110. כפי שצויין בהרחבה לעיל, לטעמנו לא כך יש לפרש את פסיקת בג"ץ.

אכן, העותרות איתנה ניב ונעמי אורטל, פרשו בגיל 57 או לאחריו.

יחד עם זאת, הובהר שבמסגרת תוכנית הפרישה, פרשו לפנסיה מוקדמת גם גברים וגם נשים לפני גיל 57.

לדוגמא, גבר ואשה שפרשו שניהם בגיל 55, האחד יקבל פנסיה מוקדמת למשך 10 שנים והשניה תקבל למשך 5 שנים בלבד.

העקרון הוא אותו עקרון שהותווה בעניין בג"ץ איתנה ניב, ואין מקום לסייג ולקבוע שבג"ץ התייחס רק למי שפרשה בגיל 57 או לאחריו.

111. באשר לטענת הכללית לפיה מספר העובדים הגברים שפרשו לפני גיל 57 הוא מועט באחוזים ביחס למספר הנשים שפרשו לפני גיל 57, לכך יאמר זאת.

ראשית, לשיטת גב' פינמסר, מדובר על 11% עד 13% מהגברים הפורשים.

אין מדובר במספר מבוטל כלל וכלל.

בודאי שלא מדובר ב"עובד אחד" כטענת הכללית בסיכומיה.

שנית, הובהר שתוכנית ההבראה נועדה בראש ובראשונה "להצעיר את השירות", לשחרר כח אדם עייף ושחוק. לא מן הנמנע שהנשים, אשר רובן הגדול הועסק בתפקיד אחיות, היה שחוק הרבה יותר מהעובדים הגברים. אכן מדובר בהשערה בלבד אך יחד עם זאת הכללית לא הביאה כל נימוק אחר לשוני בין שיעור הגברים שפרשו לפני גיל 57 לבין שיעור הנשים.

112. נוכח כל האמור לעיל, אין מקום לבצע קיזוז של התנאים המיטיבים ששולמו לתובעות.

113. שיקולים כלכליים

כך קבע בג"ץ בסוגיה זו:

"45. מוסיפה קופת חולים וטוענת כי היעדרות לעותרות – השוואת תנאי עובדות – לשעבר לתנאי עובדים לשעבר – משמעה כמו מאליה חיובה של הקופה להיעתר לכ- 800 נשים נוספות – עובדות לשעבר שמעמדן הוא כמעמד העותרות – וכי משמעות הדבר היא תוספת עלות לקופה בסכום עתק של כמאתיים מיליון שקל.

...

טענה זו, כבדת משקל ככל שהיא, יש בה כדי לקומם. תמהני כיצד נשמע מפי קופת חולים טענת משבר, שהרי היא היא – בידעתה, לכאורה, של ההסתדרות – הביאה צרה זו על עצמה. יתר על כן, למדים אנו מפיה של קופת חולים כי "קבלת תביעתה של עובדת שפרשה במסלול הפרישה המוקדמת להמשך התשלומים החודשיים עד גיל 65, משמעה עלות כספית ממוצעת לקופה של למעלה מ- 250,000 ₪. מכאן ידענו – ולו לאחר מעשה – מה עמוקה היתה האפליה בין עובדות נשים לבין עובדים גברים, והרי אמרי-פיה של קופת חולים ענו בה עד מה עולה לנשים שעבדו בשירותיה. ועתה מתייצבת היא לפני בית משפט ובפיה טענה: יתומה אני ...

...
48.

אכן, קופת חולים היא גוף ציבורי במלוא משמעו של המושג (מבחינה חברתית ולאומית). גם הסדר הפרישה שנעשה לא היה הסדר רגיל: הממשלה הייתה מעורבת בו וההסתדרות הכללית הייתה צד לו. בנסיבות אלה, דומה, הצורך בשמירה על עקרונות יסוד במשפט מתעצם והולך, והפרתם של עקרונות אלה תחשב פסולה וחמורה במיוחד. אם כך על דרך הכלל, לא כל שכן מקום שהמדובר בהפלייתן לרעה של נשים עובדות ביחס לגברים עובדים. מי היה מאמין שכך תנהג קופת חולים? ..."

114. בבואנו לבחון סוגיה זו, יש ליתן את הדעת למספר הפוטנציאלי של התובעות שבהן מדובר.
לסוגיה זו השלכה ישירה על העלויות הכספיות של פסק הדין, ביחס לכללית.
115. שתיים הן נקודות המוצא הרלבנטיות לענייננו.
116. האחת - לפי פסק דין זה, תביעות שהוגשו לאחר חלוף 7 שנים ממועד חתימת הסכם הפרישה, התיישנו.
מכאן שבתיקים המאוחדים כאן, אין מדובר ב- 60 תובעות אלא במספר נמוך יותר.
לא הובא לידיעתנו נתון בדבר קיומם של תביעות נוספות תלויות ועומדות באותו נושא וכן מתי הוגשו ובאילו נסיבות.
יוצאים אנו מנקודת הנחה שאם בכלל, מדובר בתביעות בודדות.
מכל מקום ברור שלא הוגשו 800 תביעות.
117. השניה - קביעת בית הדין הארצי שלפיה אינו מכיר בתביעת העובדת חוה כץ, כתביעה ייצוגית.
ככל שהתביעה תאושר בבית המשפט הגבוה לצדק כתביעה ייצוגית (במאמר מוסגר - לא ברור כיצד ניתן לאשר תביעה כייצוגית שעה שניתן בה פסק דין בתביעות הפרט), הרי שתהיינה לכך השלכות מרחיקות לכת בכל הנוגע לעלות הכספית שתושט על הכללית.
118. מכאן מובהר שנקודת המוצא לדיוננו בדבר ההשלכות הכלכליות של פסק הדין, נעשית על בסיס העובדות שציינו לעיל.
119. גב' פינמסר מטעם הכללית, הצהירה אודות ההשלכות הצפויות לקבלת התביעה, על הכללית ותקציבה.
אנו מקבלים כעובדה את הצהרותיה אלה :

- א. תקציבה של הכללית הוא גדול אך מרבית סעיפי ההוצאות הם קשיחים, כגון שכר עבודה, הוצאות תפעול, רכישת תרופות. בסעיפים אלה לא ניתן לצמצם.
- ב. מדובר בקופת חולים שפועלת ללא מטרת רווח.
- ג. בשלוש השנים האחרונות לפני מתן העדות (בשנת 2007), סיימה הקופה את התקציב ללא גרעון ואפילו בעודף.
- ד. ככל ששנת מס מסויימת תסתיים בגרעון, יש לעובדה זו השלכות על שיעור התקציבים שיתקבלו מהמדינה, בהיקפים של עשרות מליוני ₪.
120. ההליך בבג"ץ, שקבע כי ההסכם מפלה, הסתיים בפסק דין משנת 2002. גב' פינמסר מסרה תצהיר במהלך שנת 2006, 2007. בעדותה, התייחסה לשנת המס שבה נמסרה העדות – 2007. עתה נמצאים אנו במחצית שנת 2009.
121. טענת הכללית שלפיה יש לבחון את תקציבה בשנה ספציפית, אינה יכולה להתקבל. את סוגיית ההשלכות הכלכליות על הכללית, יש לבחון בפריסה על פני השנים מאז פסיקת בג"ץ ועד למתן פסק הדין, ולא על שנה אחת בלבד. הכללית ידעה על ההליך התלוי ועומד, לפחות משנת 1999. כמו כן ידעה על התביעות שהוגשו עוד קודם לכן. יש להניח שנערכה לכך בהתאם. לטעמנו, לא נכון יהיה לבחון את ההשלכות התקציביות של פסק הדין על הכללית, תוך בחינה של שנה תקציבית אחת בלבד.
122. בחינה דרך אספקלריה זו, תגלה שהסכומים שבהם מדובר, אין בהם כדי לסכן את המשך פעילותה או המשך יציבותה של הכללית. מטעם זה מצאנו שהשיקול הכלכלי אינו מהווה סיבה להפחתת סכום הפיצוי שישולם לכל אחת מהתובעות.
123. **תום לב**
- דומה שאין צריך להכביר מילים בשאלת תום ליבן של התובעות.

התובעות, רובן ככולן, עובדות ותיקות בכללית, שנתנו את מיטב מירצן ונסיוןן ומיטב שנותיהן, לטובת הכללית.

התובעות פרשו במסגרת תכנית פרישה שהוסכמה בין משרד האוצר וההסתדרות לבין הכללית.

על התנהלות ההסתדרות בסוגיה אמר בג"ץ:

"המעביד לא הסתיר מאיש כי מדובר במסלולי פרישה מוקדמת שונים בין נשים לגברים. אי-השוויון בין המסלולים ניתן היה לבדיקה על ידי ארגון העובדים וכן על ידי כל עובדת ועובד שביקשו לפרוש קודם הגיען לגיל 60 (נשים) או הגיעם לגיל 65 (גברים). ההסתדרות אמורה היתה לשמש נאמן של העובדות והעובדים ולייצג נאמנה את האינטרסים של כולם. והנה דווקא היא, ההסתדרות, נתנה ידה, לכאורה, להפלייתן לרעה של העובדות. על כגון זה אמרה פרופ' נילי כהן במאמרה "השיוויון מול חופש החוזים", המשפט א (תשנ"ג-1993, 131, 137):

הסכם קיבוצי נחתם בידי נציג העובדים, שהוא בבחינת שלוח או נאמן, המייצג ציבור עובדים מגוון. עליו לייצג ציבור זה, על כל גווניו, נאמנה. ייצוג מפלה חוטא לחובת האמון של מי שחותם על החוזה כלפי קבוצת העובדים המופלית, במיוחד כך כשהצד השני יודע מהו מעמדו של החותם ומהן חובותיו כלפי הציבור שהוא מייצג".

124. התובעות ובראשן איתנה ניב ונעמי אורטל, לא אמרו נואש ובאו לתבוע את נזקיהן ואת עלבונן.

בעקבות פסיקת בג"ץ, סברו שהגיעו אל המנוחה ואל הנחלה וכי יגיעתם לא היתה לשווא ועתה סוף כל סוף יקבלו פיצוי על העוול שנעשה להן.

125. ואולם לא כך קרה.

מאז פסיקת בג"ץ בשנת 2002, חלפו שנים רבות. התובעות התבגרו, הזדקנו, ועד היום למרבית הצער לא קיבלו ולו פיצוי כלשהו בעקבות האפליה שנקטה הכללית כלפיהן.

126. טענות הכללית בסוגיה זו, עוסקות רובן ככולן בהתנהגות רבת שנים של עובד, הבאה לשלול זכות קוגנטית, מכח חובת תום הלב ([דב"ע 237-3/97 עזרא שמואלי ואח' נ' מדינת ישראל – רשות השידור](#) (מיום 28/8/01), [ע"ע 431/07 ד"ר סוכנובר נ' מדינת ישראל – משרד הבטחון](#) (מיום 6/4/08) [פורסם בנבו].

127. אין הדבר כך שעה שהסוגיה שבמחלוקת היא סוגיית האפליה. תוכנית הפרישה הציעה לפורשים ולפורשות תנאי פרישה מיטבים באופן ניכר. הובהר שאותן אלה שטענו לעניין הסעיף המחייבן לפרוש בגיל 60, נאמר להם חד משמעית שסעיף זה אינו ניתן לשינוי. בלית ברירה חתמו התובעות על הסכם הפרישה, ביוזען שהוא עורך הבחנה בין לבין הגברים וביוזען שאינן יכולות לעשות דבר כנגד כך וכי האפשרות היחידה שעומדת בפניהן היא ויתור על התנאים המיטיבים שמקנה ההסכם.
128. אין מדובר בויתור מדעת על זכות קוגנטית. מדובר בהסכמה, בלית ברירה, עם אפליה אסורה. לכן אין לאמר שבחתימת ההסכם נהגו התובעות בחוסר תום לב.
129. נוכח כל אלה, מוצאים אנו כי לא נפל כל פגם בהתנהלות התובעות. ודאי שלא פגם כזה המצדיק שלילת זכאותם לפיצוי בגין האפליה שננקטה כלפיהן.
130. בשאלת תום ליבה של הכללית, נתנו דעתנו לכך שכבר בסמוך ליציאה לדרך של תוכנית ההבראה, היתה הכללית מודעת לבעייתיות שבנוסח הסכמי הפרישה. העידה על כך גב' פינמסר:
- "... היו כמה שינויים בנוסח כמו למשל הבהרה לגבי גיל 60 ו- 65. היה צורך להבהיר את האבחנה הזו כי התעוררו אז ספקות. היו אז תביעות. אני זוכרת ורסיה אחת או שניים שרלבנטיות לנושא האבחנה מבחינת גיל. לא היה שינוי במהות של ההסכם אלא השינוי הזה בא לתת דגש ... " (16/7/07, עמ' 12).
131. על אף התביעות שהוגשו נגד הכללית, על אף פסיקה של רשות השיפוט, המשיכה הכללית בהסדר המפלה, ואף הוסיפה להסכמים שנחתמו מאוחר יותר, סעיף שיפוי כדלקמן:
- "היה ועל אף האמור לעיל, תגיש העובדת תביעה כנגד קופת חולים ולאחר חתימתה על הסכם זה, לרבות ובמיוחד תביעה להחזרתה לעבודה או לביטול ההסכם, תשלם העובדת פיצוי מוסכם ... לקופת חולים".
- ראו לדוגמא הסכם הפרישה של נחמה פייגין (43).

132. הסעד המגיע לכל אחת מהתובעות

בדיוננו בסוגיה זו, מתייחסים אנו לתובעות אשר לגביהן קבענו שלא חלפה תקופת ההתיישנות וכי זכאיות הן לפיצוי עפ"י פסיקת בג"ץ. כמו כן, תובעות שלא נקבע כי ביקשו, במודע, לפרוש בגיל 60, בהתאם לזכאותן עפ"י חוק.

מצאנו, כאמור לעיל, שהשאלה האם הפרישה באה ביוזמת העובדת או ביוזמת הכללית, אינה מעלה ואינה מורידה וכי קביעת בג"ץ מתיחסת לעצם האפליה בתכנית הפרישה ללא קשר לשאלה ביוזמת מי פרשה העובדת.

133. בסיכומי הכללית, פרטה לגבי כל עובדת את נסיבות הפרישה, מי יזם את הפרישה, תנאי הפרישה המיטיבים שקיבלה וכן עובדות רבות נוספות הנוגעות לנסיבות הפרישה.

לא ראינו לנכון לחזור עליהן ולפרטן, באשר אין הן רלבנטיות לצורך הכרעה בשאלה גובה הפיצוי, זאת על פי קביעותינו בפסק הדין. לגבי אלה שמצאנו כי שאלת נסיבות פרישתן רלבנטית לקביעת גובה הפיצוי, התיחסנו לנסיבותיהן האישיות.

134. אלה התובעות בהן עסקין :

איתנה ניב (1)

- א. ילידת 1/1939. עבדה בכללית מאוגוסט 1973.
- ב. בתפקידה האחרון שימשה כמנהלת שירותי סיעוד אזורי במנהלה בתל אביב. גב' ניב חתמה על הסכם פרישה ביום 18.3.1997 ופרשה בפועל ביום 30.4.1997.
- ג. במועד פרישתה היתה בת 58. תביעתה הוגשה בשנת 1999. עילת פיצוי על פי חוק השוויון הוספה בכתב התביעה המתוקן שהוגש ביום 13/7/04.

נעמי אורטל (2)

- א. ילידת 15.4.1939 .
- ב. התחילה לעבוד בכללית בשנת 1960 .
- ב. בתפקידה האחרון שימשה כעוזרת למנהלת שירותי סיעוד בבית החולים הפסיכיאטרי "שלוותא" .
- ג. גב' אורטל חתמה על הסכם פרישה ביום 19.3.1996 ופרשה בפועל ביום 30.6.1996 .
- ד. במועד פרישתה היתה בת 57 .
- התביעה בעניינה הוגשה ביום 17/1/99 .
- סעד פיצוי בגין פגיעה בשיויון הוסף ביום 13/7/04 (עם הגשת כתב התביעה המתוקן) .

מרים דרויאן (3)

- א. ילידת 11.12.39 .
- ב. התחילה לעבוד בכללית בתאריך 1/64 .
- ב. בתפקידה האחרון שימשה בתפקיד אחות בבית החולים מאיר בכפר סבא .
- ג. גב' דרויאן חתמה על הסכם פרישה ופרשה בפועל ביום 29.2.96 .
- ד. בעדותה ציינה שביקשה לפרוש בגלל בעיה כלכלית קשה .
- ד. גב' האס ששימשה כמנהלת הסיעוד של בית חולים מאיר בכפר סבא, העידה שפרישתה של גב' דרויאן היתה בניגוד לאינטרס בית החולים, אך נוכח נסיבותיה האישיות, אושרה בקשתה לפרוש .
- ה. לדברי התובעת "קראו לי במיוחד יום אחרי הפרישה" .
- ה. העדה אישרה שלאחר פרישתה, עבדה בכללית בתחילה דרך חברת כוח אדם ולאחר מכן באמצעות חוזה עבודה אישי מול הכללית .
- הכללית טוענת שלאור העובדה שהתובעת המשיכה לעבוד בכללית לאחר החתימה על הסכם הפרישה, הרי שלמעשה לא פרשה לפנסיה .
- ו. בעת הפרישה היתה בת 56 .
- התביעה הוגשה ביום 4/8/99 .
- ז. לגבי תובעת זו, ספק אם זכאית לפיצוי, נוכח העובדה שהמשיכה לעבוד באותו מקום עבודה .
- ח. בשלב זה אנו קובעים שהתובעת תכלול במנין התובעות .
- במסגרת החישוב שיערך לגבי תובעת זו, יובא פירוט של הסכומים שהשתכרה מעבודתה בכללית, בין כעובדת של הכללית ובין כעובדת של חברת כח אדם .
- בעת מתן פסק הדין הסופי, נקבע את סכום הפיצוי המגיע לעובדת זו, אם בכלל ואת הקריטריונים לקביעתו .

אניטה ויספלד (4)

- א. ילידת 11/39 .
- ב. התחילה לעבוד בכללית בשנת 1960 .
- ב. בתפקידה האחרון שימשה כמנהלת שירותי הסיעוד במחוז המרכז .
- מדובר בתפקיד בכיר הנמנה על ההנהלה הראשית .

- ג. גב' ויספלד חתמה על הסכם פרישה ביום 19.1.97 ופרשה בפועל ביום 31.1.97.
 ד. במועד הפרישה היתה התובעת בת 58.
 התביעה הוגשה ביום 4/8/99.

לילית טפר (5)

- א. ילידת 16.8.1939.
 התחילה לעבוד בכללית ביום 1.4.1968.
 ב. בתפקידה האחרון שימשה כמנהלת שירותי הסיעוד במחוז אילת.
 ג. חתמה על הסכם הפרישה ביום 18.8.1996 ופרשה בפועל ביום 31.12.96.
 ד. במועד הפרישה היתה בת 57.
 תביעתה הוגשה ביום 4/8/99.

יעל לשם (6)

- א. ילידת 10.10.1939.
 התחילה לעבוד בכללית ב 5/1972.
 ב. בתפקידה האחרון שימשה כסגנית מנהלת המחלקה לסיעוד בקהילה בהנהלה הראשית של קופת חולים. מדובר בתפקיד בכיר בהנהלת הסיעוד.
 ג. חתמה על הסכם פרישה ביום 27.2.1997 ופרשה בפועל ביום 31.3.1997.
 ד. במועד הפרישה היתה בת 57.
 תביעתה לבית הדין הוגשה ביום 4/8/99.

מזל אדטו (7)

- א. ילידת 8/1938.
 התחילה לעבוד בכללית בשנת 1958, עבדה מספר שנים בבית חולים בילינסון ובמרפאות בתל אביב. לאחר מכן היתה הפסקת עבודה למשך מספר שנים שבסיומם חזרה לעבוד בשנת 1972.
 ב. בתפקידה האחרון שימשה כאחות אחראית במחלקה לרפואה תעסוקתית במחוז תל אביב.
 ג. חתמה על הסכם פרישה ביום 27.10.1996 ופרשה בפועל ביום 31.12.1998.
 ד. לדבריה, כבר בשנת 1993 ביקשה להצטרף לתוכנית הפרישה אולם בקשתה נדחתה והיא המשיכה לעבוד. בשנת 1996 ביקשה שוב לפרוש, הפעם בקשתה אושרה.
 ד. אין לקבל את טענת הכללית לפיה עובדת זו ביקשה לפרוש בגיל 60. התובעת ביקשה להצטרף לתוכנית הפרישה. כך עולה במפורש מתצהירה ומעודתה.
 בעת הגשת הבקשה, עמדה בתנאים שנקבעו בתכנית הפרישה בכל הנוגע לגיל.
 ה. במועד הפרישה היתה בת 58 וארבעה חודשים.
 כתב התביעה הוגש ביום 2/7/02.

איזבלה בלודג' (10)

- א. ילידת 5/1941.
- ב. התחילה לעבוד בכללית ביום 15.8.1975.
- ב. בתפקידה האחרון שימשה בתפקיד מנהלי באגף הבינוי והחזקה בהנהלה הראשית.
- ג. חתמה על הסכם פרישה ופרשה בפועל ביום 31.7.1996.
- ד. בעת הפרישה היתה התובעת בת 55.
- התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

יפה גרנות (12)

- א. ילידת 11.7.1941.
- ב. התחילה לעבוד בכללית ביום 1.8.1976.
- ב. בתפקידה האחרון שימשה כאחות במחלקה הכירורגית בבית החולים קפלן.
- ג. הסכם הפרישה נחתם ביום 18/9/96. הפרישה בפועל היתה ביום 30.11.1996.
- ד. במועד הפרישה היתה בת 55 וארבעה חודשים.
- כתב התביעה הוגש ביום 2/7/02.

דפנה דולמן (14)

- א. ילידת 26.11.1937.
- ב. התחילה לעבוד בכללית ביום 2.9.1973.
- ב. בתפקידה האחרון עבדה בהנהלה הראשית של קופת חולים, ככתבנית.
- ג. גב' דולמן חתמה על הסכם פרישה בחודש פברואר 1996 ופרשה בפועל ביום 31.3.1996.
- ד. לקראת סוף שנת 1995 הודיעה לה הכללית על סיום העסקתה והיא קיבלה מכתב פיטורים (נספח א' לתצהירה) במסגרת המכתב ניתנה לה אפשרות לקבל תנאי פרישה מוקדמת בהתאם לתוכנית הפרישה.
- ה. העובדה שהתובעת עמדה בפני פיטורים וכאלטרנטיבה הוצעה הצעת הפרישה, אינה מעלה ואינה מורידה בשאלת זכאותה לפיצוי בהתאם לפסיקת בג"ץ.
- ו. לו היה גבר במעמדה, היתה מוצעת לו פרישה עד גיל 65, בדיוק באותן נסיבות.
- ז. במועד הפרישה היתה בת 58 וארבעה חודשים.
- התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

רחל דייג' (15)

- א. ילידת 28.11.1940.
- ב. התחילה לעבוד בכללית ביום 3/72.
- ב. תפקידה האחרון היה בהנהלה הראשית של קופת החולים.
- ג. חתמה על הסכם הפרישה ופרשה בפועל ביום 31.12.1996.

- ד. במועד הפרישה היתה בת 56.
התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

יגאלה הנדל (16)

- א. ילידת 11.3.1940.
התחילה לעבוד בכללית ביום 1.10.1961.
ב. בתפקידה האחרון שימשה כאחראית במחלקה הכירורגית בבית חולים מאיר בכפר סבא.
ג. חתמה על הסכם פרישה בראשית שנת 1997 ופרשה בפועל ביום 30.4.1997.
ה. בעת הפרישה היתה בת 57.
התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

נחמה זיו (18)

- א. ילידת 3/1942.
התחילה לעבוד בכללית ביום 25.7.1960.
ב. בתפקידה האחרון שימשה כמנהלת אדמינסטריבית בבית חולים בית לוינסטיין.
ג. חתמה על הסכם הפרישה ביום 26.6.1995 ופרשה בפועל ביום 1.7.95.
ד. במועד הפרישה היתה בת 53.
התביעה הוגשה ביום 2/7/02.
ה. ממועד חתימת הסכם הפרישה ועד להגשת התביעה חלפו שבע שנים ושבעה חודשים. ממועד הפרישה בפועל ועד להגשת התביעה חלפו שבע שנים בדיוק.
מטעם זה אנו קובעים שהתביעה לא התיישנה.

יהודית טל (20)

- א. ילידת 15.9.1937.
התחילה לעבוד בכללית בתאריך 1.7.67.
ב. בתפקידה האחרון שימשה כאחות במחוז שרון- שומרון של קופת חולים. גב' טל חתמה על הסכם פרישה ביום 18.3.97 ופרשה בפועל ביום 30.4.1997.
ג. מחומר הראיות עולה שביום 29/7/96 נשלח אליה מכתב בו הודע לה כי היא מתקרבת לגיל 60 וכי היא יכולה לבחור לפרוש בהגיעה לגיל 60 או במועד כלשהו שעד הגיעה לגיל 65.
בתצהירה העידה כי בתחילת 1997 ביקשה להצטרף לתוכנית הפרישה שהנהיגה קופת חולים הכללית. לדבריה, הסיבה לבקשתה לפרוש היתה שבאותה עת הייתה תקופה קשה בכללית, שהתבטאה בצמצומים בכוח אדם והייתה תחושה של חוסר ביטחון במערכת.
ד. הכללית טוענת שפרישתה של גב' טל לפנסיה מוקדמת אושרה לפנים משורת הדין, שכן גב' טל התכוונה ממילא לפרוש בגיל 60.
ה. איננו מקבלים את עמדת הכללית. במכתב מיום 29/7/09 הוצע לתובעת לפרוש בגיל 60 או להמשיך לעבוד עד גיל 65. מעולם לא הוצע לה, כפי

שהוצע לעובדים הגברים, לפרוש בגיל 60 ולקבל פנסיה תקציבית עד גיל 65.

מטעם זה, אין להבחין בינה לבין התובעות האחרות.

- ו. במועד הפרישה היתה בת 59 שנים ו- 7 חודשים.
התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

שושנה כהן (22)

א. ילידת 6/38.

עבדה בכללית מיום 7/72.

ב. בתפקידה האחרון עבדה כקלדנית.

ג. חתמה על הסכם פרישה ביום 16/11/95 ופרשה בפועל ביום 1/12/95.

ד. בעת הפרישה היתה בת 57 שנים ו- 6 חודשים.

התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

תמר ליטני (24)

א. ילידת 6/1941.

התחילה לעבוד בכללית ביום 1.4.63.

ב. בתפקידה האחרון היתה מנהלת שירותי סיעוד במנהלת חפר, מחוז שרון שומרון.

ג. גב' ליטני חתמה על הסכם פרישה ביום 31.12.1995 ופרשה בפועל ביום 30.6.96.

ד. במועד הפרישה היתה בת 55.

תביעתה הוגשה ביום 2/7/02.

מילשטיין יגאלה (27)

א. ילידת 21.2.1937.

התחילה לעבוד בכללית ב 15.12.1975.

ב. בתפקידה האחרון שימשה כאחות אחראית במחלקה גריאטרית שיקומית בבית חולים מאיר כפר סבא.

ג. חתמה על הסכם פרישה ופרשה בפועל ביום 31.12.1996.

ד. **עיון בפנייה בבקשה לפרוש (נספח 27 א' למסמכי הכללית) מעלה שביקשה לפרוש "במסגרת הסכם הפרישה בהסכמה הדדית".**

משמע – ידעה על ההסכם ותניותיו ובקשה לפרוש במסגרתו.

מכאן שאין להחריגה מכלל קבוצת התובעות.

ה. בעת הפרישה היתה התובעת בת 59 ועשרה חודשים.

התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

רות נבו (28)

א. ילידת 27.8.1938.

התחילה לעבוד בכללית ב 9.12.66.

ב. בתפקידה האחרון שימשה כאחות בקרת אשפוז במחוז שרון שומרון.

- ג. חתמה על הסכם פרישה ביום 28.11.1996 ופרשה בפועל ביום 31.12.1996.
- ד. במועד הפרישה היתה בת 58 וארבעה חודשים. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

דורית סמלסון (31)

- א. ילידת 15.7.1941.
- התחילה לעבוד בכללית ב 1.7.1965.
- ב. בתפקידה האחרון שימשה כאחות חדר מיון בבית החולים יוספטל באילת.
- ג. חתמה על הסכם פרישה ביום 28.10.95 ופרשה בפועל ביום 30.9.95.
- ה. במועד פרישתה היתה התובעת בת 54. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

מאיה פלדמן (33)

- א. ילידת 1940.
- התחילה לעבוד בכללית ב 20.6.65.
- ב. שמשה כאחות אחראית במחלקת כירורגיה פלסטית בבית החולים בילינסון.
- ג. גב' פלדמן חתמה על הסכם פרישה ביום 6.11.96 ופרשה בפועל ביום 31.12.96.
- ד. במועד הפרישה היתה בת 57 שנים. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

רות פרל (34)

- א. ילידת 14.12.1938.
- התחילה לעבוד בקופת חולים כללית בחודש 10/1958.
- ב. בתפקידה האחרון שימשה כאחות מוסמכת במחוז שרון ושומרון.
- ג. חתמה על הסכם פרישה ביום 31.3.1997 פרשה בפועל ביום 1.5.1997.
- ד. במועד הפרישה היתה בת 58 שנים ו- 5 חודשים. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

מיכאלה צור (35)

- א. ילידת 16.5.1940.
- התחילה לעבוד בכללית ב 10/1961.
- ב. בתפקידה האחרון שימשה כמנהלת סיעוד במנהלת מרכז ורפואה מקצועית במחוז ירושלים.
- ג. גב' צור חתמה על הסכם פרישה ביום 23.3.1997 ופרשה בפועל ביום 31.5.1997.
- ג. במועד הפרישה היתה התובעת בת 57. התביעה הוגשה ביום 2/7/02.

שרה עצמון (39)

- א. ילידת 14.4.1938.
- התחילה לעבוד בכללית ב 2.7.1967.
- ב. בתפקידה האחרון שימשה כעובדת מעבדה במעבדת "אשל" שבחולון.
- ג. גב' עצמון חתמה על הסכם פרישה ביום 25.12.1996 ופרשה בפועל ביום 31.12.1996.
- ד. במועד הפרישה היתה בת 58 שנים ו- 8 חודשים.
- התביעה הוגשה ביום 3/2/03.

מטי נווה (40)

- א. ילידת 13.7.1943.
- התחילה לעבוד בכללית ביום 1.7.75.
- ב. בתפקידה האחרון שימשה כעובדת סוציאלית בבית חולים גהה.
- ג. גב' נווה חתמה על הסכם פרישה ופרשה בפועל ביום 1.5.96.
- ד. בעת הפרישה היתה התובעת בת 52 שנים ו- 10 חודשים.
- התביעה הוגשה ביום 3/2/03.

חוה כץ (44)

- א. ילידת 10.11.1937.
- התחילה לעבוד בקופת חולים משנת 1969 (קודם לכן עבדה בכללית, עזבה למספר שנים וחזרה לעבוד בשנת 1969).
- ב. בתפקידה האחרון שימשה כאחות אחראית בחדר ניתוח אשפוז יום בבית חולים מאיר בכפר סבא.
- ג. גב' כץ חתמה על הסכם הפרישה ופרשה בפועל ביום 1.10.95.
- ד. בעת הפרישה היתה בת 58.
- התביעה הוגשה ביום 1/5/01.

אגנטה הירשלר (47)

- א. ילידת 21.8.44.
- התחילה לעבוד בכללית ב 29.6.64.
- ב. תפקידה האחרון היא שימשה כמנהלת יחידת המחשוב במחוז דרום.
- ג. גב' הירשלר חתמה על הסכם פרישה ביום 4.1.99 ופרשה בפועל ביום 31.12.1998.
- ד. בעת הפרישה היתה בת 54 שנים ו- 5 חודשים.
- התביעה הוגשה ביום 1/2/04.

לאה מגדל (49)

- א. ילידת 8.10.1936.
- התחילה לעבוד בכללית ביום 3.3.1968.
- ב. בתפקידה האחרון שימשה כמנהלת מדור במחלקת התקשרויות שבאגף הגזברות בהנהלה המרכזית.
- ג. חתמה על הסכם הפרישה ופרשה בפועל ביום 30.11.95.

- לדבריה, במהלך שנת 2005 זומנה לפגישה במשרדי אגף כוח אדם, הוצג לפניו הסכם הפרישה והובהר לה שאם לא תחתום על ההסכם, הכללית תפעל לפיטוריה, בטענת שוא שהועלתה נגדה.
- ד. גב' פיינמסר העידה כי הרקע להפסקת עבודתה של התובעת, נבע מכך שבמשך שנים נהגה התובעת למכור את שירותיה כעדה מומחית לעורכי דין שונים, זאת בניגוד לחובותיה כעובדת כללית. נטען כי בהתחשב במצבה האישי ובפניות בני משפחתה הוחלט שתסיים את עבודתה בכללית במסלול פנסיה מוקדמת. לטענת הכללית, ההחלטה על פיטורי התובעת קדמה לסיכום שהושג עימה בדבר יציאתה לגמלאות.
- ה. **אף כאן לא הוחל בהליך של פיטורים. אף כאן החתימה על הסכם הפרישה לא היתה תוצאה של החלטה מודעת לפרוש בגיל 60 במקום בגיל 65.**
- ו. **לפיכך, אין מקום להוציא התובעת מכלל התובעות האחרות.** בעת הפרישה היתה בת 59 וחודשיים. התביעה הוגשה ביום 1/5/01.

בן ארי בלה (53)

- א. ילידת 22.4.1945.
- החלה לעבוד בכללית בחודש 2/78.
- ב. בתפקידה האחרון עבדה כאחות במחלקת פגים בבית החולים השרון בפתח תקווה.
- ג. חתמה על הסכם פרישה ביום 16.12.1996 ופרשה בפועל ביום 31.1.1997.
- ד. במועד הפרישה היתה התובעת בת 51 שנים ו- 8 חודשים. התביעה הוגשה ביום 16/12/03.

שולמית לרנר (54)

- א. ילידת 22.3.1945.
- הועסקה בכללית החל מחודש 8/79.
- ב. התובעת עבדה כאחות במחלקת ילודים בבית החולים השרון בפתח תקווה.
- ג. חתמה על הסכם פרישה ביום 16.12.96 פרשה בפועל ביום 31.1.1997.
- ד. בעת הפרישה היתה בת 51 שנים ו- 9 חודשים. התביעה הוגשה ביום 16/12/03.

בראגין חנה

- א. ילידת 27.1.1942.
- עבדה בכללית החל מחודש 7/79.
- ב. בתפקידה האחרון עבדה כאחות במחלקת פגים בבית החולים השרון ושניידר בפתח תקווה.
- ג. חתמה על הסכם פרישה ביום 16.12.1996 ופרשה בפועל ביום 31.1.1997.
- ד. בעת הפרישה היתה בת 55 שנה ו- 9 חודשים. התביעה הוגשה ביום 16/12/03.

שרה פרידמן (56)

- א. ילידת 21.9.1938.
הועסקה בכללית מחודש 11/69.
ב. בתפקידה האחרון עבדה כאחות במחלקת ילודים בבית החולים השרון בפתח תקוה.
ג. גב' פרידמן חתמה על הסכם הפרישה ביום 16.12.96 ופרשה בפועל ביום 31.1.1997.
ד. בעת הפרישה היתה בת 58 שנים ו- 4 חודשים.
התביעה הוגשה ביום 16/12/03.

אסתר שמואל (57)

- א. ילידת 12.3.1940.
עבדה בכללית מחודש 10/70.
ב. בתפקידה האחרון עבדה כאחות במחלקת יולדות בבית החולים השרון בפתח תקווה.
ג. גב' שמואל חתמה על הסכם פרישה ביום 17.12.1996 ופרשה בפועל ביום 31.1.1997.
ד. בעת הפרישה היתה בת 57.
התביעה הוגשה ביום 16/12/03.

בתיה בלס (58)

- א. ילידת 17.5.1946.
הועסקה בכללית מחודש 5/67.
ב. בתפקידה האחרון עבדה כאחראית מחלקה במחלקת פגים בבית חולים השרון בפתח תקווה.
ג. חתמה על הסכם פרישה ביום 23.6.1997 ופרשה בפועל ביום 30.6.1997.
ד. בעת הפרישה היתה התובעת בת 51.
התביעה הוגשה ביום 16/12/03.

135. נפרט להלן את העקרונות לחישוב הפיצוי לכל אחת מהתובעות כמפורט לעיל.
מטרת הפיצוי היא להעמידן במצב שבו היו אלמלי ההפליה.
הדברים נאמרו גם בעניין לאה פס הנ"ל.
בהתאם לכך נבחן את רכיבי התביעה ונקבע את המתווה שעל פיו יש לחשב את זכויותיהן של התובעות.

136. בישיבת 28/1/07 הגיעו הצדדים להסכמה שקיבלה תוקף של החלטה כדלקמן:
"הגענו להסכמה כדלקמן:

1. **אנו מבקשים לפצל את הדיון לשני שלבים כאשר בשלב הראשון לא יחקרו האקטוארים אלא כל העדים האחרים ובסיומו תינתן החלטה/פסק דין חלקי הקובעת את הקריטריונים לביצוע חישוב הפיצוי המגיע לכל אחת מהתובעות, ככל שמגיע.**
2. **בשלב זה ישארו חוות הדעת האקטואריות בתיק וזאת אך ורק לשם פירוט של הנתונים הבסיסיים של כל אחת מהתובעות. הצדדים לא יהיו רשאים בסיכומיהם להתייחס להבעות דיעה אקטואריות המפורטות בחוות הדעת.**
3. **לאחר מתן ההחלטה ימנה בית הדין אקטואר מטעמו אשר יקבע את ההיבטים הכספיים של ההחלטה בהתייחס לכל אחת מהתובעות. תינתן לצדדים ארכה להגיע להסכמה בדבר זהות האקטואר ובהעדר הסכמה ימונה מטעם בית הדין.**
4. **חוות דעת האקטואר מטעם בית הדין תועבר לצדדים תוך מתן זכות תגובה ולאחר מכן ינתן פסק הדין.**
5. **לעניין התובעות המיוצגות ע"י עו"ד פלד, משנחקר האקטואר מטעמו יחולו על חקירתו הכללים המפורטים לעיל.**
6. **אנו מבקשים לתת להסכם הנ"ל תוקף של החלטה".**

137. **הפרשי פנסיה תקציבית**

- כל אחת מהתובעות זכאית לתשלום פיצוי, ממועד הגיעה לגיל 60 ועד גיל 65, בגובה ההפרש בין הסכומים שקיבלה מקג"מ לבין הסכום שהיתה מקבלת מהכללית, לו הסכם הפרישה היה מזכה אותה בפנסיה עד גיל 65.
138. בהתאם לקביעותינו בפסק הדין, מסכום זה אין לקזז סכומים שקיבלה כל אחת מהתובעות מהמוסד לביטוח לאומי.
- כמו כן, אין מקום להגביל את השהיה בפנסיה מוקדמת לפרק זמן של 8 שנים.
139. מהסכום שיתקבל ברכיב זה, יקוזז חלק העובד בהפרשות החודשיות לצורך רכישת הזכויות בקג"מ.
- בסיכומי התובעות נטען שמדובר על סך 5.57%.
- לא הובאה ראיה לסתור.

140. **הפרשי פנסיה מקג"מ**

כל אחת מהתובעות זכאית לתשלום ההפרש בין הפנסיה שכל אחת מהן מקבלת בפועל מקג"מ, מגיל 60 ואילך, לבין הפנסיה שהיתה מתקבלת לו הסכם הפרישה היה מקנה לה זכות לפנסיה תקציבית עד גיל 65.

141. בהתייחס לתובעות שצברו אחוזים מקסימליים בקג"מ (70%), הרי שממועד הצבירה המקסימלית, אין הן זכאיות לפיצוי נוסף ברכיב זה.

142. לטענת הכללית – אין לכלול בסעיף זה תובעות שביקשו להפסיק ההפרשות לקג"מ עוד לפני הגיען לגיל 60, וקיבלו כנגד כך מענק כספי. חוות הדעת האקטוארית תכלול התייחסות לסוגיה זו והכרעה בענין תינתן בפסק הדין.

143. טענת התובעות בסיכומים מתקבלת, כך שיש לכלול במסגרת רכיב פיצוי זה, את כל הזכויות הנובעות מביטוחן בפנסיה עד גיל 65, לרבות צבירת 70% פנסיה לחלקן ולרבות שיפור המשכורת הקובעת לצורך חישוב הפנסיה. נושאים אלה, עניינם לחוות הדעת האקטוארית.

144. הפרשות לקרן השתלמות

כל אחת מהתובעות זכאית לפיצוי עקב אי הפרשה לקרן השתלמות, מגיל 60 ועד גיל 65, בשיעור 7.5%.

145. מענק שנים עודפות

רכיב פיצוי זה אינו מופיע בפירוט הכספי שהוגש לגבי כל אחת מהתובעות בכתב התביעה המתוקן. האקטואר יתייחס גם לנושא זה והכרעה בענין תינתן בפסק הדין.

146. פיצוי ללא הוכחת נזק

אנו מפנים בעניין זה לדברים שנאמרו בעניין לאה פס :
"מעבר לכך, נבקש להוסיף כי גם במישור הערכי אנו סבורים שמתן פיצוי לתובעת באופן שמעמיד אותה במצב שבו היתה לו לא היתה הפליה, די בו.

אין לכחד כי במסגרת המשא ומתן שניהלה התובעת מול הכללית קודם לפרישתה, קיבלה היא תנאים מיטיבים הרבה מעבר לאלה הקבועים בתוכנית הפרישה.
קבענו לעיל כי בכך אין משום סיבה שלא לפצותה על האפליה.
אנו עומדים על קביעתנו זו.
יחד עם זאת, שעה שעסקינן ברכיב נזק נוסף, שאינו בא לפצות על נזק בפועל, ושעה שהסמכות לפסוק פיצוי ללא הוכחת נזק הוא בשיקול דעת של בית הדין, הרי שאנו סבורים שאין זה המקרה שבו יש לפצות את התובעת בפיצוי כלשהו מעבר לנזק הממשי שנגרם לה".

הדברים נכונים גם לענין הנדון כאן.
שעה שעל פי פסק הדין, כל אחת מהתובעות תקבל פיצוי ששווה את מעמדה למעמדם של הגברים הפורשים, האי שלא מצאנו לפסוק לתובעות בנוסף, פיצוי ללא הוכחת נזק.

147. הוצאות משפט

בתיק זה התנהלו הליכים והליכי ביניים רבים מספור.
בכלל זאת נדרשו התובעות להמציא לכללית מסמכים שונים, לרבות פירוט כספים שהתקבלו מהמוסד לביטוח לאומי ומק"מ.

148. עוד יש לציין שפסיקת בג"ץ שלפיה ההסכם מפלה בן נשים לגברים, ניתנה בשנת 2002 ומאז ועד היום לא שולם לתובעות סכום כלשהו כפיצוי.

149. בשים לב לאלה ובשים לב לכך שלגבי מרבית התובעות, התביעה התקבלה, הרי שיש לחייב הנתבעת בתשלום הוצאות בסכום משמעותי.

150. הדיון בתביעה טרם הסתיים. נותר עוד לבחון את ההיבט הכספי של פסק הדין.

151. מטעם זה, אנו מחייבים את הכללית, בשלב זה, לשלם לתובעות כדלקמן:
א. לכל אחת מהתובעות שתביעתה נדחתה – הוצאות משפט בסך 1,000 ₪.
ב. לכל אחת מהתובעות שתביעתה התקבלה:

1. הוצאות משפט בסך 1,000 ₪.

2. שכ"ט עו"ד בסך 3,000 ₪ בצירוף מע"מ.
152. מדובר בתשלום שכ"ט עו"ד חלקי. הסכום הסופי יקבע בפסק הדין. הסכומים המפורטים לעיל ישולמו לתבעות באמצעות באי כוחן, תוך 30 יום מהיום.
153. סכומים אלה באים בנוסף לסכומי הוצאות ושכ"ט עו"ד ששהושתו במסגרת הליכי הביניים בתיק זה.
154. סוף דבר, בשלב זה של ההליך אנו קובעים כדלקמן:
- א. תביעת התובעות 8, 9, 11, 13, 17, 19, 21, 23, 26, 29, 30, 32, 36, 37, 38, 41, 42, 45, 46, 48, 50, 51, 52, נדחית מחמת התישנות.
- ב. תביעת התובעות 25, 43 נדחית מהסיבות המפורטות לעיל.
- ג. לגבי התובעות המפורטות בסעיף זה, מדובר בפסק דין סופי.
155. תביעת התובעות 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 12, 14, 15, 16, 18, 20, 22, 24, 27, 28, 31, 33, 34, 35, 39, 40, 44, 47, 49, 53, 54, 55, 56, 57, 58, מתקבלת.
156. באשר לתובעת 3, שצויינה לעיל, תביעתה מקבלת בכפוף לסייג שבפסק הדין.
157. לגבי התובעות שתביעתן התקבלה, יפעלו הצדדים בהתאם להסכמה מיום 28/1/07 ויודיעו לבית הדין את זהות האקטואר שמבוקש למנותו. הודעה מוסכמת כאמור תוגש תוך 30 יום מהיום. בהעדר הודעה מוסכמת, ימנה בית הדין אקטואר.
158. התיק יובא לעיונו ביום 1/10/09.

יהלום הדס 300164/99-54678313

ניתן היום י"ב באב, תשס"ט (2 באוגוסט 2009) בהעדר הצדדים

יהלום הדס, שופטת

נ.צ.מ. – מר בילוגורסקי

נ.צ.ע. – מר לאוזון

תשובה חן-קלדנית.

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו - הקש כאן](#)